

Kamu'da
Sosyal Politika

Y.9 / Sayı32/ Temmuz - Ağustos - Eylül 2015 ISBN: 1306-8334

**İstikrar ve Kalkınma
Perspektifinden**

**Türkiye
Ekonomisi**

**Hedefler ve Yeni
Arayışlar**

Kamu'da
Sosyal Politika

**Memur-Sen'in
Bilimsel, Akademik ve Sosyal Hayata
Katkısıdır.**

Memur-Sen Adına Sahibi
Ali YALÇIN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ve Editör
Mehmet Emin ESEN

Genel Yayın Yönetmeni
Şahin Ali ŞEN

Yayın Kurulu
Metin MEMİŞ
Günay KAYA
Mehmet BAYRAKTUTAR
Hacı Bayram TONBUL
Levent USLU

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Ömer ÇAHA
Prof. Oya AKGÖNENC
Doç. Dr. Erdiñç YAZICI
Yrd. Doç. Dr. Veysi ERKEN
Prof. Dr. Cengiz ANIK
Halit ORTAKÖY
Av. Hüseyin Rahmi AKYÜZ
Emin ŞENVER
Osman TİMURTAŞ

Bilimsel makaleler ile ilgili tüm soru ve yazışmalarınız için;
Şahin Ali ŞEN
sahinalisen@hotmail.com

Yayın İdare Merkezi:
Memur-Sen
GMK Bulvarı Özveren Sokak No:9/4
Demirtepe/Ankara
Tel: (0312) 230 09 72-73
230 48 98
Bürocell: (0533) 657 97 03-04
Faks: (0312) 230 39 89
www.memursen.org.tr

Grafik Tasarım&Baskı
Sinerji Grup Reklam Ltd Şti.
GMK Bulv. Özveren Sk. No:13/18
Demirtepe/Ankara
Tel: 0312 229 09 81

Yayın Türü:
Yaygın - Süreli

Basım Tarihi:
Temmuz-Ağustos-Eylül 2015
5000 adet
Ücretsiz Dağıtılır.

İçindekiler

8

2016'DAN İTİBAREN DIŞARIYA VE FIRSATLARA ODAKLANMALIYIZ

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı

12

YENİ HÜKÜMETİN EKONOMİ GÜNDEMİ

Prof. Dr. Muhsin KAR
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Öğretim Üyesi

17

EKONOMİNİN BANT GENİŞLİĞİ

Mustafa KOCA
ASKON Genel Başkanı

22

KASIM SONRASI TÜRKİYE EKONOMİSİ VE SOSYAL POLİTİKA

Prof. Dr. Erdal KARAGÖL
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Öğretim Üyesi

27

TÜRKİYE EKONOMİSİ: TEMEL PROBLEM ALANLARI VE ÇIKIŞ YOLLARI

Yaşar DOĞAN
TÜMSİAD Başkanı

29

ARTIK İŞİMİZE ODAKLANALIM

Bülent PİRLER
TİSK Genel Sekreteri

31

SANAYİ: YİNE YENİ YENİDEN

Yrd. Doç. Nurullah GÜR
SETA Uzmanı / Medipol Üniversitesi
Öğretim Üyesi

35

MESLEKİ EĞİTİM YOLUYLA YETERLİLİĞİNİ KAZANMIŞ İŞ GÜCÜNÜN EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİ

Şahin SERİM
HAK-İŞ Mesleki Eğitim Uzmanı

40

ESNAF VE SANATKÂRLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Mahmut ÇELİKUS
ESDER Genel Başkanı

51

EKONOMİYE YANSI(MA)YAN KADIN GÜCÜ VE KADIN GÖZÜYLE G(W)20

Habibe ÖÇAL
Memur-Sen Kadınlar Komisyonu Başkanı

54

YENİ TÜRKİYE PERSPEKTİFİNDE 64. HÜKÜMETTEN BEKLENTİLER HÜKÜMET PROGRAMINA ÖNERİLER

KAZANIMLARI ARTIRMA FIRSATI; SİYASİ İSTİKRAR VE GÜÇLÜ EKONOMİ

Son yarım asırlık dönemde ekonomik gelişmişlik noktasında bir değerlendirme yaptığımızda, karşımıza birbirinden çok farklı iki Türkiye tablosu çıkar. Merkezinde 90'lı yılların olduğu ilk Türkiye tablosunda krizler, siyasi çalkantılar, uluslararası arenada yalnızlık ve itibarsızlık, olağanlaşan IMF denetimi ve uluslararası finans kuruluşlarının boyunduruğu üzerine şekillenmiş bir kutsal-derin devlet organizasyonu var. Bu tablo özellikle 40 yaş ve üstü kitlenin büyük çoğunluğu için değişmez, değiştirilemez bir makûs talih ve tekrar edecek bir tarih olarak belleklere nakşedildi. Bugün bir çoğumuzun "nereden nereye geldik" sorusunu sormamıza neden olan bu tablodan kurtulmak ve uzaklaşmak hiç de kolay olmadı. Halen devam eden kararlı bir mücadelenin sonucu olarak ortaya çıkan ikinci Türkiye tablosu ise başlangıç olarak 2000'li yılların ilk demlerini işaret ediyor. Siyasi istikrarın sağlandığı, medeniyet havzası başta olmak üzere sınırlarımız dışında da itibarın ve ihtiramın arttığı, küresel rekabet düzleminde paydaşlığın farkına varıldığı, siyaset-ekonomi ilişkisinin sivil, özgürlükçü, demokrat bir kurguyla tasarlandığı, vesayet-egemenlik çatışmasının millet iradesi lehine sonuçlanmaya başladığı bu süreç şimdiki tabiri ile "Eski Türkiye"den ayrılış, Yeni Türkiye'ye doğru yol alış tablosunun eskizlerini ortaya koymuştur. Bahsettiğimiz bu tablo, geçmişte yaşadıklarımızı tamir etmeye uygundur ancak geleceğin Büyük Türkiye'si hedefi noktasında bizi, milleti ve ümmeti tatmin etmeye yeterli değildir. Yeni bir sıçramanın, yeni bir hamleler zincirinin yeni ufuk ve arayışların, eskizleri ortaya çıkan bu tabloya nihai şeklini verecek içerikle hayata geçirilmesi gerekiyor.

Yarım kalan hiçbir çalışma eser sıfatı kazanamaz. Çalışmasını yarım bırakan hiç kimse de sanatçı, zanaatkar ya da müesser sıfatını kullanmaya hak kazanamaz. Türkiye bu çerçevede son 13 yılda her alanda olduğu gibi ekonomi alanında da gerçekleştirdiği hamleleri tamamlamak ve kalıcı sonuçlar üretecek bir ekonomi perspektifini hayata geçirmek durumundadır. Son dönemde oluşan siyasi istikrar, ekonomiye olan güveni arttırmış, bu güven gerek reel gerekse finans sektöründe yerli ve yabancı girişimcilerin Türkiye tercihinde bulunmasında da zemin hazırlamıştır. 1 Kasım Genel Seçimleriyle ortaya çıkan sonuç ve yeniden yakalanan istikrar işsizlikten enflasyona, dış borçtan cari açığa birçok konu başlığında düşüş, milli gelirden ihracata, kişi başına gelirden sanayi üretimine ve diğer birçok alanda yükselişi trendi oluşturmaktadır ki ekonomi alanı Yeni Türkiye eserinin ortaya

çıkmasına katkı sağlayabilsin. Bunun yanında, bu ideallere ulaşırsa -biz dahil- Yeni Türkiye, Güçlü Türkiye iddiasının sahipleri eser sahibi olmayı da başarmış olur.

Türkiye'nin millet iradesi ve demokratik hukuk devleti idaresi işbirliğiyle devam etmesi gereken "Büyük Türkiye yürüyüşü" ilk olarak, eğitim alanındaki orta kalite, ekonomi alanında orta gelir tuzaklarından ivedilikle kurtularak devam ettirilmelidir. Sürdürülebilir ekonomik büyüme ve kalıcı ekonomik refah, ileri teknoloji gerektiren ürünler üretmeyi, gelir dağılımdan adaleti sağlamayı, ekonomik özgürlükler konusunda daha yüksek güvenceleri oluşturmayı gerektirir. Üretim çarkı işlemeden bir ekonomik modelin, salt siyasi istikrar üzerinden refah devleti ve refah toplumu üretmesi beklenemez.

1 Kasım seçimleriyle oluşan siyasi tablo, ekonomi alanında ihtiyaç duyulan restorasyon ve reform odaklı değişim ve gelişim kurgularını yönetmeyi kolaylaştırıcı bir işlev görecektir. Bu perspektifle Türkiye'nin yeni dönem ekonomi politikaları; büyüme, kalkınma ve küresel rekabette önde olma hedefleri yanında üretim potansiyelini artıran, adil gelir dağılımı anlayışıyla yol alan bir çerçeveye belirlenmeli, milli ve yerli hassasiyet yanında evrensel ilkeler ve küresel rekabet noktasında kapsayıcılık formu oluşturmalıdır. Bütün bunlar, siyasi istikrar-güçlü ekonomi korelasyonunun doğru bir şekilde kurulmasına fırsat ve imkân sunar.

Ekonominin krizden ve kırılmalardan uzak olduğu süreçlerde gerçekleşen ilk üç toplu sözleşmede elde ettiğimiz kazanımlar, hem siyasi hem de ekonomik istikrarın; kamu görevlileri ve Memur-Sen için yeni dönemde daha fazla kazanım üretmek için önemli bir fırsat ve imkan olduğunu gösteriyor.

Bu gerçeklik ile birlikte ekonomik güç-emek değeri ilişkisini de dikkate alarak dergimizin bu sayısını; İstikrar-Ekonomi-Kalkınma-Hedefler bağlamında önümüzdeki dönemde Türkiye ekonomisine dair görüş ve önerileri kaleme almaya imkan verecek konu başlığına tahsis ettik. İçerikteki yazılar, yeni dönem Türkiye ekonomisi açısından hepimize yararlanacağımız durum tespitleri ve ufuk teklifleri sunuyor. Yararlanmanız dileğiyle...

Editör Notu: 7 Haziran ve 1 Kasım seçim süreci ile 3. Dönem Toplu Sözleşme Sürecinin oluşturduğu yoğunluğa ve ürettiği gündeme bağlı olarak, dergimizin bu sayısını gecikmeli sunmak zorunda kaldık. Bu gecikmeden dolayı özürdileriz.

“GÜÇLÜ TÜRKİYE”NİN MOTİVASYON VE ENERJİ KAYNAĞI; ÜRETEREK BÜYÜYEN GÜÇLÜ EKONOMİ

7 Haziran 2015 seçim sonuçlarıyla istikrarsızlık riski yaşayan Türkiye, milli iradenin 1 Kasım seçimlerinde sandıktan tek başına güçlü bir iktidar seçeneği üretmesiyle birlikte istikrar, güven ve normalleşme noktasında yeni kapılar aralmış, yeni ufuklar için güçlü bir zemin oluşturmuştur.

Bu güçlü zemin, katılımcı demokrasi imkanlarıyla fırsata dönüştürülerek, “**Yeniden Büyük Türkiye**” hedefi ve “**Adil Bir Dünya**” ideali yolculuğunun kararlı bir şekilde sürdürülmesi ve ortaya konan hedeflere ulaşılması perspektifinde öncelikle konjonktürel risklerin ve tehditlerin ortadan kaldırılması, bertaraf edilmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda, terörle mücadele kararlılıkla devam ettirilmeli, hangi kaynaktan beslenirse beslensin, kimden güç alırsa alsın terör örgütlerinin tamamının kökü kazınmalı, terörün ve örgütlerin kendisine zemin haline getirdiği sorunlar çözüme kavuşturulmalıdır. Ülkenin toplam tecrübesini ve enerjisini zedeleyen toplumsal çatışma ve kutuplaşmalara son verilmeli, yöntemlerimiz ve metotlarımız farklı olsa da 78 milyonun yönü ve hedefi aynı istikamete kanalize edilmelidir. İçeride kapanık bir sistem yerine dışa dönük bir sistem anlayışıyla, insanı ve insan onurunu önceleyen, “**adaletin merkez değer olduğu kalkınma**

modeli” hayata geçirilmelidir.

Yeni risklerin ve tehditlerin oluşmaması, fırsatların en verimli şekilde toplum yararına hayata geçirilmesinde **sivil, demokratik, özgürlükçü ve hukukun üstünlüğünü temel kabul eden yeni anayasa**, hem yeni dönem hem de Güçlü Türkiye iddiasının olmazsa olmazıdır. Bu noktada sorun çıkarmayan, mevcut sorunların çözümünü kolaylaştıran yeni anayasa, iktidarın öncülüğünde siyasi partilerin, sivil toplum kuruluşlarının ve toplumun tüm katmanlarının görüş ve önerileri alınarak zaman kaybedilmeden Meclisin iradesine sunulmalı ve referandum yoluyla da milletin onayı istenmelidir.

Bir yandan toplumun tamamını bağrına basan yeni anayasa ile kalıcı toplumsal barışın sağlanması, sivil siyasetin ve demokratik siyasal sistemin güçlendirilmesi çalışmaları devam ederken, diğer yandan Gezi Olayları, Kobani Kalkışması, 17-25 Aralık darbe girişimi ve küresel kapitalizmin yükselen piyasalara yönelik oyunları ile sarsılan, bozulan ekonomi ve sosyal politika alanlarındaki hasar tespitleri yapılmalı, hasarın giderilmesi ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için restorasyon ve büyük bir reform süreci eşgüdümlü olarak başlatılmalıdır.

Gelişmişliği, düşük, orta ve yüksek kavramlarıyla izah edersek, Türkiye'nin düşük seviye düzeyinde olmaması önemli ancak, yüksek seviye düzeyine çıkamaması, orta seviye düzeyinde sıkışıp kalması da üzerinde mutlaka tartışmamız ve kurtulmak için gecikmeden harekete geçmemiz gereken bir durumdur. Bu noktada Türkiye, "eğitimde orta kalite tuzağı", "ekonomide orta gelir tuzağı" ve "bilişim ve teknolojide orta teknoloji tuzağı" bandında olduğu görünümünden hızla kurtulmak durumundadır. Türkiye'nin eğitimde orta kalite tuzağı kulvarından kurtulması hedefiyle, müfredattan başlanarak ahlaki ilkelere taviz vermeden **"eğitim sistemi nitelikli, girişimci, yenilikçi ve uluslararası rekabet kapasitesi yüksek, problem çözebilen, sorumluluk alabilen nesiller yetiştirme zemini"** olacak şekilde yeniden tasarlanmalı, eğitim felsefesi ve programları buna göre yeniden belirlenmelidir. Orta gelir tuzağından kurtulmak içinse, **yenilikçi ve nitelikli gençlerin yüksek teknolojiyle buluşturulması, sanayi-üniversite-sivil toplum** işbirliği ile üretimde devrim yapılması gerekmektedir. Mevcut üretim ve istihdam politikalarıyla orta gelir tuzağından kurtulmak hatta küresel rekabet kurgusu içerisinde orta gelir bandını korumak mümkün değildir. Bu tabloyla, ne ekonomik istikrarı yakalayabilir ne ekonominin kırılganlıklarını giderebilir ne de ekonomik bağımlılıktan kurtulabiliriz. **Eğitim-üretim-teknoloji-kalkınma ve gelir adaleti ilişkisini kuramazsak, ekonominin bir tarafı düzelerken, diğer tarafı bozulur, ekonomimiz ve buna bağlı olarak da siyasi zemin, iç ve dış krizlere karşı kırılganlığını devam ettirir.** Bu noktada çözüm, hem krizlere dalga kıran olacak hem de krizleri fırsata çevirecek sistemi kurmak, seçenekleri geliştirmektir. Bu temel değişim ve dönüşümleri sağlamaya odaklanmak yerine sürekli ABD Merkez Bankası'nın açıklamalarına kulak kabartmak durumunda kalan, gözü hep AB politikalarında olan ekonomi yönetimi anlayışını doğru bulmuyoruz. Ekonomi yönetiminin küresel ekonomi ve uluslararası rekabet düzleminde sınırlarımızın dışındaki gelişmelere kulak kabartması ve gözlemesi elbette gerekli ve önemlidir. Ancak,

gerçek çözüm içeride üretilmeli ve dünya ekonomisi uluslararası platformlar ve kuruluşları da kapsayacak şekilde bölge, bölge, ülke, ülke takip edilmeli, önemli bir veri ve izleme alanı olarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda, devletlerin bağımsızlığı için ekonomik bağımsızlık nasıl temel bir şartsa güçlü devlet için de güçlü ekonominin mutlak ön şart olduğunun kabulüyle **"Güçlü Türkiye" hedefinin ekonomi ayağında çözümün, kendi yol haritamızı kendi**

Gelişmişliği, düşük, orta ve yüksek kavramlarıyla izah edersek, Türkiye'nin düşük seviye düzeyinde olmaması önemli ancak, yüksek seviye düzeyine çıkamaması, orta seviye düzeyinde sıkışıp kalması da üzerinde mutlaka tartışmamız ve kurtulmak için gecikmeden harekete geçmemiz gereken bir durumdur. Bu noktada Türkiye, "eğitimde orta kalite tuzağı", "ekonomide orta gelir tuzağı" ve "bilişim ve teknolojide orta teknoloji tuzağı" bandında olduğu görünümünden hızla kurtulmak durumundadır.

irademizle belirlemek olduğu bilinciyle hareket edecek, bu bilinçle yeni dönemde ekonomiye yön verecek paradigmayı üretecek ekonomi yönetimi ve organizasyonu oluşturulmalıdır.

Bu noktada, "2023 Vizyonu" hedeflerini çok önemsiyoruz. Tekrar hatırlarsak; 2023 Vizyonu, 2 trilyon gayri safi milli hasıla, kişi başına 25 bin dolar gelir, yüzde 5'in altına çekilmiş işsizlik, yerli yüksek teknoloji üretme hedeflerine ulaşmış bir Türkiye öngörüyor. Bunları gerçekleştirmiş Türkiye vizyonu, yüzde 100 doğru bir vizyondur. Belirtilen hedefler, ulaşılması mümkün,

gerçekleştirilebilir, kalıcı ve sürdürülebilir hedeflerdir. Yakın döneme kadar da bu hedeflere ulaşma noktasında toplumun inancını artıran bir mesafe kaydedilmiş, gerek kişi başına gelir, gerek enflasyon gerekse işsizlik rakamlarında vizyona uygun veriler yakalanmıştı. Ancak, maalesef özellikle 2011 yılında başlayan ve bugün de

Bu kapsamda, içeriden ve dışarıdan ne tür engeller çıkarılırsa çıkarılsın Türkiye mega projelerinden vazgeçmemeli hatta bu projelere yenilerini eklemelidir. Uçak, otomobil, aşı, ilaç gibi yerli ürünler üretme iddiası sürdürülmeli, dünya ölçeğinde markalar oluşturma hedefinde kararlılık devam ettirilmeli, prestiji ve ekonomik getirisi yüksek 3. Havalimanı, üç katlı Avrasya tüneli, çığırın projelerimizden “Kanal İstanbul” mutlaka hayata geçirilmelidir. Türkiye’nin bütünlüklü kalkınması için ortaya konan GAP, DAP, KOP ve DOKAP gibi tarımsal üretimin ve tarıma dayalı endüstrinin gelişmesine katkı yapacak tarihsel öneme sahip projeler tamamlanmalıdır. Makro politikaların yanında mikro politikalara da odaklanılmalıdır.

devam eden bir süreç kapsamında dış destek de almak suretiyle içerideki yapılar aracılığıyla çıkarılan sosyal krizler, hayata geçirilmek istenen kalkışmalar, ayaklanmalar ve darbe girişimleriyle hedeflerden sapma durumu yaşanmış, 2023 hedeflerine ulaşma noktasında tereddüt oluşturulan veri tabloları oluşmuştur. Moral bozukluğu

na ve derinleşme eğilimli sosyal travmalara ve bir çok alanda duraklama pozisyonlarına neden olan bu dönemin, arizi ve giderilebilir olduğu kanaati oluşturulmalı ve bu amaçla restorasyon politikaları ve reform paketleri derhal devreye sokulmalıdır. Yakın dönem kayıpları telafi edildikten sonra 2023 hedeflerine yeniden kilitlenmeli, hatta bu hedeflerin de üzerine çıkacak performans ortaya konulmalıdır. Küresel rekabette önde ve yalnız kalmak için her şeyi göze alabilen **Emperyal** güçlerin, **kendilerine rakip olacak ülkelere yönelik “gelişmesin, büyümesin, meyve vermesin, su ver kurumasın” politikaları ve taktikleri boşa çıkarılmalı** ve 2003-2011 döneminde gerçekleştirdiğimiz yüksek ekonomik büyüme ve yükseliş odaklı kalkınma ivmesi, restorasyon ve reform hamleleriyle yeniden yakalanmalıdır.

Bu reform ve restorasyon sürecinde, iş dünyasının ticareti hızlandırma, kamu-özel sektör ortaklığını güçlendirme, iş ve yatırım ortamını iyileştirme, alt yapı yatırımlarını tamamlama, eğitim sistemini gelişen teknolojiye ve dijital çağa uyumlu hale getirerek inovasyon alanındaki çalışmalarını hızlandırma, çıraklık eğitimini güncelleme, KOBİ’lerin önünü açma, ihracat kolaylığı sağlama gibi makul ve haklı taleplerini dikkate almak gerekmektedir. Aynı şekilde kamu görevlileri ile işçilerin ve sendikalarının ücretler üzerindeki vergilerin azaltılması, satın alma güçlerinin artırılması, iş güvencelerinin sağlanması ve güçlendirilmesi, toplu pazarlıkta eşit taraflar ilkesinin gerçekten hayata geçirilmesi ve kapsamın genişletilmesi, taşeron uygulamalarının sona erdirilmesi, sözleşmelilerin kadroya geçirilmesi, sendikal haklarda evrensel normların-standartların her yönüyle hayata geçirilmesi, dar ve sabit gelirli koruyan mali disiplinin ortaya konulması, kadın ve gençlere yeni istihdam alanlarının açılması noktasındaki beklenti ve taleplerin karşılanmasına, hayata geçirilmesine önem verilmelidir.

Güven, ekonominin ikamesi olmayan soyut, zor kazanılan ve kolay kaybedilen sermayesidir. Güven noktasında birikim oluşturamayan

ekonomilerin finansal açıdan, hammadde açısından sahip oldukları birikim atıl kalmaya ya da başkalarının sermayesi haline gelmeye mahkum olduklarını, hem siyaset hem de ekonomi tarihinin sayfalarından hep birlikte okuduk. Bu açıdan, **“güven demek, yatırım demek, yatırım demek istihdam demek” mottosuyla ekonominin güven perspektifini her açıdan öncelemeliyiz. Yatırım ve istihdam noktasında kaydedilecek mesafe, enflasyon rakamlarını, işsizlik rakamlarını, iç ve dış borç rakamlarını aşağı doğru çekerken gayrisafi milli hasıla, kişi başına gelir ve tasarruf rakamlarını da yukarı yönlü hareket ettirecektir.** Bu bağlamda, ekonomiye dönük fiili ve hukuki güven skalasını hem iç hem de dış yatırımcıları teşvik edecek üst seviyelere hızla çıkarmalıyız. Askeri operasyonlar, siyasi krizler, diplomatik gerilimler ekonomide zaman zaman daralma ve genişlemelere sebep olabiliyor. Küresel ve bölgesel krizlerin merkezinde yer alan bir ülke ekonomisinin ayakta kalması, kriz sarmalından başarıyla çıkması elbette kolay değil. Ancak, önemli ve değerli olan zor olanı başarmak ve krizleri aşmaktır. Bunları başardığımızda güçlü ülke olma irademizin varlığı netleşir. Bunlar başarılı olduğunda, sadece ekonomik açıdan değil insani, siyasi, diplomatik, kültürel ve sportif açıdan da güçlü ülkeler liginde olabilirsiniz. Bu kapsamda, içeriden ve dışarıdan ne tür engeller çıkarılırsa çıkarılsın Türkiye mega projelerinden vazgeçmemeli hatta bu projelere yenilerini eklemelidir. Uçak, otomobil, aşı, ilaç gibi yerli ürünler üretme iddiası sürdürülmeli, dünya ölçeğinde markalar oluşturma hedefinde kararlılık devam ettirilmeli, prestiji ve ekonomik getirisi yüksek 3. Havalimanı, üç katlı Avrasya tüneli, çılgın projelerimizden “Kanal İstanbul” mutlaka hayata geçirilmelidir. Türkiye'nin bütünlüklü kalkınması için ortaya konan GAP, DAP, KOP ve DOKAP gibi tarımsal üretimin ve tarıma dayalı endüstrinin gelişmesine katkı yapacak tarihsel öneme sahip projeler tamamlanmalıdır. Makro politikaların yanında mikro politikalara da odaklanılmalıdır.

Bu temel hedefler doğrultusunda 64. Hükümetin 2015-2019 vizyonu tam istihdamı sağlamak, başta genç işsizlik olmak üzere işsizliği yüzde 5'in altına, hatta yüzde 1'ler seviyesine çekmek olmalıdır. Türkiye, bu hedefe ulaşmak için yüzde 2 ila yüzde 4 bandında seyreden ekonomik büyüme rakamını kalkınma merkezli olarak yüzde 5'in üstünde tutmalı, 2023 hedeflerini yakalamak için ise yüzde 7'nin üzerine çıkarmalıdır. Bu hedeflerin gerçekleşmesi durumunda Türkiye ile gelişmiş ülkeler arasındaki makas daralacak, fark kapanacak, 2023 hedeflerinden biri olan Türkiye'nin dünyanın gelişmiş on ekonomisi içinde yer alma hedefine ulaşılmış olacaktır.

Geçmiş dönem korkularından ve hezeyanlarından arınmak bakımından “Yeni Türkiye” ve geleceğe dönük önemli hedefler için yol almak bakımından “Güçlü Türkiye” hedefi; içeride çekişme ve çatışmaya son vererek ortaklaşmayı ve uzlaşmayı, dışarıda ise kendi tarihsel birikimini esas alan konseptle ve medeniyet havzası önceliğinde bütün ülkelerle sömürü, zulüm ve vahşeti reddeden bir anlayışla siyasi ve ekonomik ilişkiler kurmayı gerektiriyor. Ekonomi bu çerçevede, yeni dönemin öncelikli alanları arasında yer alıyor. Ekonomik alanda elde edilen başarılar, diğer bir çok alan için motivasyon ve enerji üretecektir. Bunun farkında olarak, ekonomik hayatın bütün partnerlerinin katılım ve katkı sunduğu yeni bir atağın, yeni bir hamleler zincirinin Güçlü Türkiye ve Adil Dünya hedefleri doğrultusunda hayata geçirilmesi, yeni döneme dair beklentilerin başında yer alıyor. Bunun sağlanmasında ve hedeflere ulaşılmasında öncülük üstlenecek kadroların, sorumluluk alacak ortak akıl paydaşlarının ilk sırasında hiç kuşkusuz, etkin, verimli ve güçlü kamu hizmetinin garantörü olan iş güvencesine sahip kamu görevlileri yer alıyor. Büyük Memur-Sen olarak, “Güçlü Memur, Güçlü Türkiye” diyoruz. Bu temel anlayışla, haklarımızı korumak ve geliştirmek noktasında ter akıtırken geleceğin güçlü Türkiye'si ve Türkiye'nin güçlü geleceği için de çalışmaya, koşturmaya, ter akıtmaya devam edeceğiz.

2016'DAN İTİBAREN DIŞARIYA VE FIRSATLARA ODAKLANMALIYIZ

Türkiye'nin ileri teknoloji hikâyesi 19. asıra dayanıyor. Pasteur Enstitüsü 1887 yılında Paris'te kurulmuş. II. Abdülhamid, Pasteur'un kuduz aşısını başarıyla uygulamaya başladığını duyunca bir ekip göndermiş.

Ekip aşının nasıl üretildiğini öğrenmiş. Sonra geri gelip İstanbul'da uygulamaya başlamışlar. Yani teknoloji transferiyle İstanbul'da 1887 yılında kuduz aşısını yapmaya başlamışız.

Ama bundan sürdürülebilir bir aşı üretimi endüstrisi çıkmamış. Çünkü teknoloji geliştirmek saksıda çiçek yetiştirmeye benzemiyor. Osmanlı, bir tüccar ya da sanayici eliyle fabrika kurdu-rup, kamu alım garantisi vererek bu işe destek mekanizması kurmamış.

Devlet eliyle aşı üretimine başlamış. Sonrasın-da iş tıkanıp kalmış. Ne teknoloji yayılmış, ne de yeni teknolojiler geliştirilerek devam etmiş. Yüz küsur sene önceki yanlışın benzerlerini bugün de yapmaya devam ediyoruz.

Türkiye'nin toplam Ar-Ge harcaması 8 milyar

dolara ulaşmış durumda. Ama harcanan pa-ranın etkinliği hala soru işareti. Zira bu iş para harcama meselesinin çok ötesinde. Nitelikli bir araştırma politikasına ihtiyaç var.

Oysa Türkiye'nin önceliği hala teknoloji transfe-ri. Osmanlı'nın seçtiği yanlış yolun bir benzeri. Çünkü özel sektörün dışlandığı, yalnızca devle-te dayalı bir model bu.

Türkiye'nin teknoloji ve inovasyon alanında kamu ve özel sektör işbirliğinin nasıl olacağına dair bir modeli hala yok. Belki de bu yüzden ino-vasyonu konuşmaktan yapmaya fırsat kalmıyor. Türkiye'nin ne yapması gerekiyor?

Dönüşüm programlarının odağına teknoloji platformlarını yerleştirmesi ve teknoloji geliştirmeye imkân verecek transfer politikaları ile kamu-özel sektör ortaklıkları tasarlaması gere-kliyor.

Bugün iPhone kullanmamızı sağlayan teknolo-jilerin önemli bir bölümü ABD Savunma Bakan-lığının ArGe destekleriyle ortaya çıkmış. Ame-

rikan şirketlerinin kullandığı yeni teknolojilerin pek çoğu da kamu arge projelerinden kaynaklanıyor.

Amerikan şirketleri ne yapmaları gerektiğini bu araştırmaların sonuçlarına bakarak buluyor. Kamu kaynakları ile temel bilim araştırmaları yapıyor.

Ama temel araştırma sonuçları ortada kalmıyor. Şirketler onları kullanarak bir sonraki aşama olan teknoloji geliştirmeye, sonra da ticarileştirmeye götürüyor. Sonra biz de o teknolojileri kendi ülkemize transfer etmek için para harcıyoruz.

Biz Ar-Ge'yi kamu eliyle yapmaya çalışıyoruz. Osmanlı'dan beri aynı hatayı tekrarladığımız için olduğumuz yerde sayıyoruz. Projeleri kamunun dışına çıkartamıyoruz.

Kamu-özel sektör ortaklığını çeşitlendiremiyoruz. Temel bilim araştırmalarına aktardığımız kaynağın sonuçları ne olmuş bilmiyoruz. Birbirinden habersiz, birbirini de teknolojiyi de takip

etmeyen birçok dağınık projemiz oluyor. Buna da Ar-Ge diyoruz.

Türkiye'de temel problemimiz, yeni bir büyüme stratejisinin yoksunluğudur. Bize artık her sektörde verimliliği artıracak bir yeni büyüme stratejisi lazım.

Bir yeni sanayileşme politikası lazım. İnovasyona dayalı büyüme sürecine işte böyle bakmak gerekiyor. Bu kapsamda, tüm sektörlerde verimlilik artışlarına yol açacak yeni teknolojilere dayalı bir inovasyon sürecine ihtiyaç var.

Bilgi işlem teknolojisi birden çok sektörde aynı anda verimlilik artışlarına yol açabilecek teknoloji platformlarından birisi. Sanayi 4.0'da işte bu.

Artık makinelerin makinelerle konuşacağı bir yeni döneme giriyoruz. Makineler kendi girdi siparişini kendileri vermeye başlayacaklar. Stok yönetimi, mal tedariki, lojistik ve finansman gibi pek çok alanda büyük tasarruf sağlanacak.

Bu yeni sanayi modeli daha hızlı veri transferi ve daha fazla fiber optik kablolama gerektiriyor. Türkiye’de her boş yere beton dökme konusunda sergilediğimiz beceriyi fiber optik konusunda göstermiş olsaydık, şimdi Sanayi 4.0 konusunda daha hazır bir altyapımız olurdu.

Türkiye’nin kara yolu ağı 1,1 milyon kilometre uzunluğunda. Fiber optik kablo altyapısı ise ancak 240 bin kilometre oldu.

Bir Çin atasözü der ki; “Rüzgâr esmeye başlayınca kimileri duvar örer, kimileri ise yel değirmeni yapar.” Yel değirmeni yapanlar tarihin önlerine getirdiği imkânı bir zenginleşme fırsatına çevirirler.

Rüzgârın önüne duvar örenler ise kaderlerinden şikâyet eder dururlar. 20’inci yüzyıl siyasetiyle 21’inci yüzyıl siyaseti arasındaki anlayış farkı budur.

Halen kara yolunun gidebildiği her yere hızlı internet altyapısı götürüremiyoruz. Kore’de kilometrekare başına 6 kilometre fiber optik kablo var. Türkiye’de ise kilometrekare başına 300 metre fiber optik kablo var. Kore birbirine bağlı, Türkiye değil.

Kore 1990’larda dünyanın en hızlı internet bağlantısını sağlayabilen ülkesi olma hedefi ile yola çıkmış. Amerikalılar 2010 yılında Geniş Bant Planı hazırlamışlar.

Bizse buralarda internet üzerinden haberleşmeyi nasıl engelleriz konusu üzerinde çalışıyoruz. Hâlbuki ucuza ne kadar çok veri aktarırsanız, inovasyona dayalı büyümenin de kapısını aç-

yorsunuz. Dün memleketi demir ağlarla örmek önemliydi. Şimdi cam liflerle örmek.

Bu arada sadece ABD, Kore değil Çin de boş durmuyor. 2025 programı ile yüksek teknoloji ihracat kapasitesini artırmaya çalışıyor.

Aynı 2012 yılında Almanların açıkladığı Sanayi 4.0 programı gibi bir yeni dönüşüm programı başlatıyorlar.

Çin’in dönüşüm programları bizimkiler gibi hoş laflar manzumesi değil, somut ve odaklı. 10 adet sektör öne çıkıyor; bio-teknoloji, robotics, ileri bilgi teknolojileri, enerji tasarrufu, polimerler vs.

İmalat sanayiinde robot kullanım yoğunluğuna, yani her 10 bin kişilik imalat sanayi istihdamı başına ekonomide kaç robot istihdamı olduğuna baktığımızda, dünya ortalaması 62 robot. Bu oranı kat kat aşan ülkeler, Güney Kore, Japonya, Almanya ve Amerika.

Çin, şimdilik dünya ortalamasının yarısında, 30’larda kalıyor. Ama Amerika’yı yakalaması bekleniyor. Türkiye listenin en sonlarında. Robot yoğunluğumuz 10 civarında. Sadece bu rakamlar bile birileri yeni bir çağa hazırlanırken o birilerine henüz dahil olmadığımızı gösteriyor.

Dünyada sanayinin 4. Gelişim evresine girme- siyle birlikte, bütün makinelerin birbirleriyle doğrudan iletişim içinde olacağı bir yeni dönem açılacak. İnternet ve bilgi işlem teknolojisi sayesinde birkaç sektörde değil, bütün sektörlerde verimliliğin artacağı bir yeni dönem olacak bu. Türkiye’nin bu süreçte gerilerde kalmaması gerekiyor.

Türkiye’nin bilgi işlem teknolojisi yanında, bütün sektörlerde verimlilik artışını tetikleyecek özellikle iki yeni teknoloji platformu ile daha yakından ilgilenmesi gerekiyor. Bunlar biyoteknoloji ve nanoteknoloji.

Türkiye’nin buradaki potansiyeli kaçırmaması için bir an önce inovasyonu konuşmaktan, inovasyon yapmaya geçmesi gerekiyor.

Dolayısıyla bugün Türkiye'nin karşı karşıya olduğu en önemli mesele, sürdürülebilir bir büyüme stratejisinin olmamasıdır. Halen olmadığı içindir ki, ekonomimiz epey bir süredir düşük tempoda büyüme süreci içine sıkışıp kalmış durumda.

Bir Çin atasözü der ki; "Rüzgâr esmeye başlayınca kimileri duvar örer, kimileri ise yel değirmeni yapar." Yel değirmeni yapanlar tarihin önlerine getirdiği imkânı bir zenginleşme fırsatına çevirirler.

Rüzgârın önüne duvar örülenler ise kaderlerinden şikâyet eder dururlar. 20'inci yüzyıl siyasetiyle 21'inci yüzyıl siyaseti arasındaki anlayış farkı budur.

Dünyada iki farklı tip ülke ortaya çıkıyor. ABD, Çin ve hatta Hindistan gibi nerede olduklarını ve nereye gideceklerini bilip tasarlayan ülkeler.

Ve rüzgârın önünde sürüklenenler. Türkiye halen ikinci grupta yer alıyor. Ama kendimizden de o kadar emin görüyoruz ki, yeni büyüme modeli tasarımı konusunda acele etmiyoruz.

Bu arada 2023 hedefleri kaf dağının arkasında uzak bir hayale dönüşüyor. 1990'lardaki gibi dışarıya değil içeriye, fırsatlara değil tehditlere odaklanmış durumdayız.

1 Kasım seçimlerinden siyasi istikrar ve tek parti hükümeti çıkması, taze bir başlangıç için fırsat olabilir.

Peki, 2016'dan itibaren yeniden dışarıya ve fırsatlara bakmaya başlar mıyız?

Prof. Dr. Muhsin KAR

SDE Ekonomi Programı Koordinatörü ve
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / Öğretim Üyesi

YENİ HÜKÜMETİN EKONOMİ GÜNDEMİ

Türkiye, 1990'lı yıllarda siyasi istikrarsızlık ile ekonomik istikrarsızlığın iç içe girdiği, makroekonomik dengelerin sürdürülemez olduğu ve ülkenin krizden krize sürüklendiği bir dönemi tecrübe etti. Daha çok kısa süreli koalisyon hükümetlerinin kararsızlığının neden olduğu siyasi istikrarsızlığın etkisiyle ülkenin ihtiyacı olan reformlar yapılamadı ve ertelendi: Sorunları çözmek bir yana, popülist uygulamalarla ülkenin sorunları daha da ağırlaştırıldı ve nitekim 2001 yılında ekonomi, cumhuriyet tarihinin en büyük kriziyle karşı karşıya kaldı. Özellikle 2002-2006 yılları arasında tek parti iktidarı ile sağlanan siyasal istikrar ortamında ertelenen yapısal reformlar hızla hayata geçirildi, kurumsal yapıların güçlenmesine yönelik adımlar atıldı ve küresel ekonomik koşulların da avantajıyla istikrarlı ve tempolu bir büyüme dönemi yaşandı.

Ancak 2008'den sonra özellikle küresel ekonomiye ilişkin belirsizlikler artmaya başladı.

Amerika'da emlak balonunun patlamasıyla ortaya çıkan finansal krizin hızla diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yayılması ve küresel durgunluğa yol açması, dünya ekonomisine eklemli ve dış kaynak kullanan ülke ekonomileri üzerinde baskı oluşturdu. Krizin etkisinden çıkmak için gelişmiş ve gelişmekte olan bir çok ülkede geleneksel politika araçlarının yanında geleneksel olmayan politika araçları da tercih edildi. Türkiye, finansal krizi 2009 yılında hissetti ve tek parti hükümetinin hızlı karar alma mekanizmasını etkin bir şekilde kullanmasının etkisiyle oldukça başarılı bir şekilde savuşturdu. Ancak Türkiye ekonomisi, 2010 ve 2011 yıllarındaki rekor büyümenin ardından daha düşük büyüme patikasına geçti. Düşük büyüme dönemine geçişte, artan küresel belirsizlikler, Arap Baharının ve Rusya'nın agresif dış politika tercihlerinin sonucunda artan jeopolitik riskler ve art arda gerçekleştirilen seçimlerin yarattığı belirsizlikler etkili oldu.

7 Haziran'da yapılan milletvekili seçimi, Ak Parti'ye yeniden tek başına iktidar kurma imkanı vermedi. Birbirine benzemez üç siyasi partinin koalisyon kuramayacağı, kısa sürede açığa çıktı ve Ak Parti olmadan bir koalisyon hükümetinin kurulamayacağı anlaşıldı. Yapılan görüşmelerden bir koalisyon hükümetinin çıkarmaması üzerine; Cumhurbaşkanı, Anayasa'nın verdiği yetkiye dayanarak ülkenin tekrar seçime gitmesi yönünde tercih kullandı. 1 Kasım'da yapılacak yeniden seçimden ne çıkarsa çıksın, yeni hükümetin ekonomi gündeminin oldukça yoğun olacağı görülmektedir.

Tempolu Büyümenin Sağlanması

Yeni hükümet için en önemli gündem maddesi hiç kuşkusuz istikrarlı ve tempolu bir büyüme oranının yakalanmasıdır. Türkiye ekonomisinin potansiyel büyüme hızının %5'in biraz altında olduğu bilinmektedir. Büyüme oranının potansiyel büyüme hızının üstüne çıktığında karşımıza cari açık sorunu çıkmaktadır. Bunun nedeni yurtiçi tasarrufların yetersizliği ve dış kaynak kullanmak zorunda kalınmasıdır.

Türkiye'de 2002-2006 döneminde gerçekleşen yüksek büyüme oranlarının yakalanmasında, yapılan reformlar, küresel likidite bolluğu ve siyasi istikrar önemli rol oynadı. Ancak aynı iyimser atmosferin 2008 sonrasında olmadığı görülmektedir. Küresel ekonomik durgunluk ciddi belirsizlikleri de içinde barındırmaktadır. Bir yandan ABD Merkez Bankası uyguladığı genişlemeci para politikasını tersine çevirmeye çalışırken, AB Merkez Bankası genişlemeci politikalar uygulamakta ve diğer taraftan yükselen güçlerden Çin ekonomisi yapısal dönüşüm sorunlarıyla boğuşmaktadır. Bu resme japonya'daki durgunlukta eklendiği zaman küresel ekonomik belirsizliklerin bütün ülkeler için nasıl bir tehdit olduğu ve bunun büyüklüğünün ne olduğu noktasında bir fikir verecektir.

Avrupa'nın büyümediği, ABD'de ılımlı büyüme oranlarının görüldüğü ve Çin'in yavaşladığı bir ortamda küresel ekonominin 2008 öncesi büyüme oranlarını yakalaması da zordur. Nitekim küresel ekonominin önümüzdeki dört beş yıl düşük büyüme patikasında hareket edeceği beklenmektedir.

Türkiye ekonomisi, küresel ekonomiye ilişkin belirsizliklerin ve yakın coğrafyamızdaki jeopolitik risklerin arttığı bir ortamda; 1 Kasım seçimlerinin ardından siyasi istikrarın sağlanması durumunda bile düşük büyüme patikasında hareket edecektir. Diğer bir ifadeyle, önümüzdeki dört beş yıllık dönemde ekonomi iyi yönetilirse büyüme oranının %4-5 civarında olması kuvvetle muhtemeldir. Dolayısıyla seçim sonrası kurulacak yeni hükümetin en önemli gündem maddesi hiç kuşkusuz ekonomiyi mümkün olduğunca potansiyel büyüme patikasına yakın bir yerde tutmak olacaktır.

Yapısal Reformların Hayata geçirilmesi

Ekonominin potansiyel büyüme oranında (ve hatta üzerinde) büyütülmesi hiç kuşkusuz yapısal reformların yapılmasına bağlıdır. Türkiye'nin düşük büyüme patikasına sürüklenmesinin sebebi kendi kaynaklarının (tasarruflarının) yetersizliğidir. Dolayısıyla kamu, özel ve kurumsal tasarrufların teşvik edilmesine kararlılıkla devam edilmesi gerekir. Tasarruf yetersizliğinin dış vurumu olan cari açık sorununu çözmeye yönelik adımların da hızlandırılması gerekmektedir. Özellikle katma değeri yüksek, bilgi ve teknoloji yoğun mal üretimine bir an önce geçilmesi gerekmektedir.

Kronik cari açık sorununun temel dinamikleri ayrıntılı bir şekilde incelenmeli ve açığın kaliteli finansmanı yoluna gidilmelidir. Bu çerçevede ar-ge kaynaklarının artırılması ve oluşturulan kaynakların etkin kullanılabilmesi için ar-ge yapan kişilerin kapasitelerinin artırılması oldukça önem arz etmektedir. Savunma sanayinde başlayan ar-ge ve katma değeri yüksek mal üretimi çabasının ekonominin tüm sektörlerine yayılması sağlanmalıdır. Özellikle ileri ve geri bağlantısı yüksek, fiziki ve beşeri sermaye anlamında belirli ölçüde altyapısı olan ve küresel piyasalarda ihtiyaç duyulan sektör ve ürünlere öncelik verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda özellikle küresel anlamda rekabetçiliğimizi artıracak reformlar hızlandırılarak sürdürülmelidir. Sektör ve ürün bazında rekabetçiliği sağlamaya ve korumaya yönelik adımlar üzerinde çalışılmalıdır.

Cari açık üzerinde oldukça önemli bir baskı oluşturan enerji ithalatı, hem maliyet hemde güvenlik açısından ele alınması gereken bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Üretim için en önemli girdi kalemlerinden olan enerjin fiyatlarının düşürülmesi ve üreticilere yükünün azaltılması Türkiye'nin orta vadeli hedefleri arasında olmalıdır. Bu çerçevede, bir yandan nükleer santral

inşası kesintisiz devam ettirilerek enerji maliyetleri aşağı çekilmeli ve diğer yandan enerji arzı çeşitliliğine giderek, enerji arzı güvenliği sağlanmalıdır. Türkiye enerjide dışa bağımlı bir ülke olması dolayısıyla bu bağımlılığı azaltacak yöntem ve stratejiler devam ettirilmelidir. Cari açık içindeki enerjinin payı aşamalı bir strateji ile kontrol altına alınmalıdır. Ülkemizin petrol ve doğalgaz yönünden kıt kaynağa sahip olması, bizi ister istemez alternatif enerji kaynaklarına yöneltmeye itmektedir. Bu alanda güneş ve rüzgar enerjisi başta olmak üzere biyoenerji alanlarında yatırımları hızlandıracak reforma ihtiyaç duyulmaktadır.

Ayrıca cari açık sorununun kaliteli finansmanın da öne çıkan, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından yararlanmanın yolları aranmalıdır. Örneğin, Çin'in önümüzdeki dönemde sermaye ihraç eden önemli bir ülke haline gelmesi beklenmektedir. Bu kapsamda Çin'in artan sermaye ihracından pay almanın yolları mutlaka denenmelidir. Ayrıca doğrudan yabancı sermaye ve yerli sermaye için yatırım ortamını iyileştirmeye yönelik adımların sık sık revize edilerek sürdürülmesi gerekmektedir.

Yabancı doğrudan sermaye, makroekonomik istikrar kadar hukuk sisteminin etkin çalışıp çalışmamasına ve yolsuzluk gibi görünmeyen maliyetlerin ortaya çıkmasına da duyarlıdır. Dolayısıyla doğrudan yabancı sermaye çekmek için kapsamlı bir hukuk formuna ihtiyaç duyulmaktadır. Etkin, hızlı ve objektif bir hukuk sisteminin oluşturulması ve mülkiyet haklarının koruma altına alınması bu açıdan önem arz etmektedir. Yine bu kapsamda görünmeyen engeller olarak değerlendirilebilecek olan yolsuzluklar konusunda hassas olunmalı ve mücadeleden geri durulmamalıdır.

Büyümenin orta ve uzun vadede kalitesini ve potansiyelini artıracak bir diğer unsur ise, eğitim reformudur. Son yıllarda fiziki imkanlar ve öğretmen açısından önemli mesafeler alınmış olsa da, eğitim sisteminin tepeden tırnağa kap-

samlı bir reformdan geçmesi herşeyden önce gelmektedir. İlköğretimden yükseköğretime hatta lisansüstü eğitime kadar, yaratıcı, sorgulayıcı ve öğrencilerin kapasitesini artıran ve iş dünyasının taleplerini her düzeyde karşılayan bireyler yetişmesine yönelik bir eğitim sisteminin kurgulanması ve buna öğretmenler ile eğitimcilerinde dahil edilmesi gerekmektedir. Beşeri sermayenin niteliğinin artırılması, büyümenin kalitesini de artıracak önemli bir faktördür. Bu kapsamda kız çocuklarının eğitimi ve kadınların işgücüne katılımının sağlanmasına yönelik reformlar da hız kesmeden sürdürülmelidir.

Önümüzdeki dört beş yıllık dönemde ekonomi iyi yönetilirse büyüme oranının %4-5 civarında olması kuvvetle muhtemeldir.

Dolayısıyla seçim sonrası kurulacak yeni hükümetin en önemli gündem maddesi hiç kuşkusuz ekonomiyi mümkün olduğunca potansiyel büyüme patikasına yakın bir yerde tutmak olacaktır.

Makroekonomik Dengelerin Korunması ve Popülizm Baskısının Yönetilmesi

İstikrarlı ve tempolu bir büyüme için gerekli yapısal reformlara ek olarak, mevcut makroekonomik istikrarın sürdürülmesi ve kazanımların korunmasına yönelik çabaların da kararlılık ile sürdürülmesi gerekmektedir. Özellikle 1990'lı yıllarda ekonomik istikrarsızlığın ana kaynağı olan bütçe açıkları ve finansal sektör konusunda hassasiyet gösterilmelidir. Bütçe açıklarının kontrol altına alınması ve mali disiplinin sağlan-

ması, 2002 sonrası ekonomik istikrarın yakalanmasındaki en önemli dinamiklerden biridir. Diğeri ise hiç kuşkusuz, gözetim ve denetim mekanizmaları ile güçlendirilen finansal sektör reformlarıdır.

Ancak art arda gerçekleştirilen yerel, Cumhurbaşkanlığı ve iki genel seçimde siyasi partilerin programlarında öne çıkan popülist söylemlerin gelecek için risk oluşturduğunu da belirtmek gerekir. İster tek parti iktidarı çıksın ister koalisyon hükümeti seçeneği gündeme gelsin, seçimden sonra bir dizi transfer harcamasının hayata geçirileceği anlaşılmaktadır. Bu ise popülist söylemlerin yönetilmesinin önümüzdeki dönem önemli olacağı anlamına gelmektedir.

İktisadi kalkınma sürecinde yaşanan ekonomik gelişmelerden toplumun bütün kesimleri aynı ölçü ve derecede faydalanamaz, bu bir gerçek. Demokratik toplumlarda refah kaybı yaşayan kesimlerin talepleri dile getirilerek, çözüm aranır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken birkaç husus bulunmaktadır. Birincisi, nesillerarası önceliklerin belirlenmesidir. Tüketim bugünü kurtarmaya yöneliktir, yatırım ise yarını kurtar-

maya. Dolayısıyla bugün ile yarın arasında bir dengenin mutlaka gözetilmesi ve bu kapsamda kısa-orta ve uzun vadeli plan ve programların yapılması gerekmektedir.

İkincisi, emek ve sermayenin artan milli gelirden alacağı payın toplumsal uzlaşa ile belirlenmesidir. Emek ve sermayeden birinin ihmal edilmesi veya birinin öncelenmesi, diğerrinin katkısının göz ardı edilmesi, iktisadi kalkınmayı geciktirecektir. Üçüncüsü ise, ulusal ve küresel ekonomi politikalarının uyumlaştırılmasıdır. Küreselleşme sürecine dahil olmuş ülkeler, dış ekonomik koşullara /şoklara açık hale gelmiş demektir ve dış dünyadan izole bir ekonomi politikası sürdürmek imkansızdır.

Yeni hükümet, mevcut ekonomik kazanımları koruyarak, küresel ekonomik belirsizlikleri ve jeopolitik riskleri dikkate alarak, bir yandan ülkenin büyüme potansiyelini orta ve uzun vadede artıracak yatırımları sürdürmek diğerr yandan artan milli gelirden toplumun farklı kesimlerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi için çaba harcamak zorunda olacaktır.

EKONOMİNİN BANT GENİŞLİĞİ

Ekonomi son derece yüksek dinamizme sahip bir alan olarak insanların hayatlarında stratejik bir yer edinmektedir. Ekonominin ilginç serüvenine baktığımızda gördüğümüz genel manzara odur ki, ekonomik durum periyodik olmayan bir kısım zaman kesitlerinde daralma ve genişleme gibi bir düzensiz gerçekliğe sahiptir. Adeta ekonominin bir bant özelliği vardır. Bazen genişler bazen daralır.

Bu gerçekliğin somut gerekçeleri ve ekonomik izahları yapılır. Ekonomi ile ilgilenen insanlar, fakülteler, üniversiteler ve diğer kurumlar mütemadiyen bu sebepler üzerinde inceleme araştırma ve gözlem yaparak, bunları tüm insanlarla paylaşmak gibi bir görevi yerine getirirler. Bu işlev için de ayrı ayrı sektörler oluşmuştur.

Ekonomik güçler yeryüzünde seyelan halinde dolaşırlar. Onların dolaşım hızlarının kendine göre kanunları olabilir ancak bu kanunu tam olarak keşfetmek pek mümkün değildir. Hatta son zamanların meşhur kitabı “Ulusların Düşüşü”, bu iniş çıkışı incelemeye almış ve olabildiğince sebepler üzerinde belirlemeler yapmaya çalışmış. Ancak ulaşılan noktalar farklılık ve renklilik olmuştur.

Ancak oradan da anlaşılıyor ki, aslında herkesin ayrı hikayesi var ve herkes kendi gerçeklikleri içerisinde varsıllaşabiliyor veya yoksullaşabiliyor. Bütün bunların oluşumunda kritik bir kısım unsurlar tarihi olabilecek kadar etkin rol oynayabiliyorlar.

Bu kritik rolü oynayanlar, bazen kişiler, bazen kurumlar, bazen gelenekler, bazen politikalar olabiliyor. Ancak bazen de bölgede cereyan eden bir kısım harici olaylar başka ülkeler ya da şirketler için son derece elverişli konjonktürler oluşturuyor. Bu yüzdendir ki mutlak anlamda izah edilebilecek somut gerekçeler bulmak ve ona göre ekonomik genişleme ve daralmandan bahsetmek nerede ise imkansız hale dönüşüyor.

Bazen de anlamsız açgözlülükler, anlamsız duyarsızlıklar, anlamsız macera tutkuları ciddi anlamda ekonomik sonuçlar doğuracak etkiler oluşturabiliyor.

Bu kabilden baktığımızda 2008 krizini bu hesapların bir kısmına tekabül eden talihsizlikler yekûnunun bir sonucu olarak görmemiz mümkündür. Öyle ilginç bir kriz oldu ki, hala dünya

tam olarak bu krizden çıkamadı. Üstelik artık küreselleşmenin hızı dolayısıyla krizlere çok daha kolay girilip çok daha kolay çıktığı bir döneme rastlamışken. Bu kriz, gelişmiş ekonomiler krizi olarak kayıtlara geçti ve halen ciddi anlamda bir kısım bölgeleri etkilemeye devam ediyor, AB gibi.

2008 yılından itibaren devam eden bu kriz, aradan geçen yedi yıla rağmen yerini ekonomik genişlemeye bırakamadı.

ABD kendi içinde bir kısım özel tedbirlerle sorunlarını aşmaya çalışıyor, yer yer etkili de oluyor. Özellikle parasal genişleme politikası önemli sonuçların ortaya çıkmasına ve büyümenin yeniden devreye girmesine sebep olabildi.

Ancak AB, çok geç bir zaman diliminde bu noktaya geldi. Bir trilyon euro'nun üzerinde bir parasal genişleme kararıyla eylem başladı fakat

henüz ciddi anlamda bir hareketlenme yaşanmıyor.

Çin, bu kriz sürecinde durumu oldukça iyi görülürken, son iki yıldır önemli oranda ekonomik daralma anlamına gelecek bir gerçeklikle karşı karşıya. Artık yeni gelen rakamlar, Çin'in büyümesinde gerileme olduğunu ve ihracat rakamlarının, imalat sanayiindeki üretim performansının düştüğünü ifade ediyor.

Bu kriz sürecinde ilk yıllarda pek de etkilenmemiş gözükken, gelişmekte olan ekonomiler giderek bu etki alanına girdiler ve krizli yıllarının ikinci yarısından itibaren durumları kötüleşti. Brezilya, G. Afrika, Arjantin gibi ülkeler bu kategoride sayılabilir.

Hindistan, Türkiye, G. Kore gibi ülkeler görece daha iyi olsalar da dolaylı etkiler onları da ciddi anlamda kapsam içine aldı ve küresel anlamda

ciddi bir şekilde egemen olan ticaret daralması, büyüme sorunu ve istihdam oluşturmama kısır döngüsüne onlar da dahil oldular.

Ortadoğu'da meydana getirilen siyasal krizler, bölgeyi adeta ekonomik değerlendirme kapsamının dışına iten bir etki doğurdu. Irak, Suriye, Libya, Yemen, Sudan gibi ülkelerde büyük siyasal krizler yaşanmaya devam ederken onlar için ekonomiden bahsetmek fevkalade güç hale dönüştü.

Kuzeyimizde yer alan Rusya ise tam anlamıyla uluslararası bir gerilimin tarafı olarak Ukrayna ile birlikte büyük bir ekonomik daralma vakumunun muhatabı oldular. Siyasal olarak başlayan olayların bu noktaya kadar gitmesi belki hiç bir tarafın baştan hesapladığı bir sonuç değildi. Ancak gerçekten etkili oldu. İlave olarak petrol fiyatlarının düşmesi Rusya için gerçek anlamda ekonomik dip etkisi oluşturdu. Artık Rus yetkililerden 'başka gelir kaynakları bulma zorunluluğu' ifadelerini duymaya başladık.

En ilginç gelişmelerden bir tanesi İran cephesinde yaşandı. Uzun yıllardır ambargo altında yaşayıp kendisini de bir şekilde korumayı başarmış olan İran, Irak krizi ile birlikte başlayan avantajlı pozisyon sürecini ambargonun kaldırılmasıyla adeta taçlandırdı. Hem siyasal anlamda önü açılıp bölgede büyük bir gücün merkezi olması için önemli destekler almaya başladı hem de birikmiş ekonomik ihtiyaçlar listesini devreye sokarak ekonomik gelişmeler için büyük hamleler yapma fırsatına kavuştu. Teorik olarak ABD - Batı hattıyla gerilim yaşarken, Şangay beşlisi içerisinde kendisine yer bularak zaten güçlü bir dayanağa sahip olmuştu. Şimdi ambargonun kalkmasıyla batı ile de arasına güçlü bir köprü inşa etti.

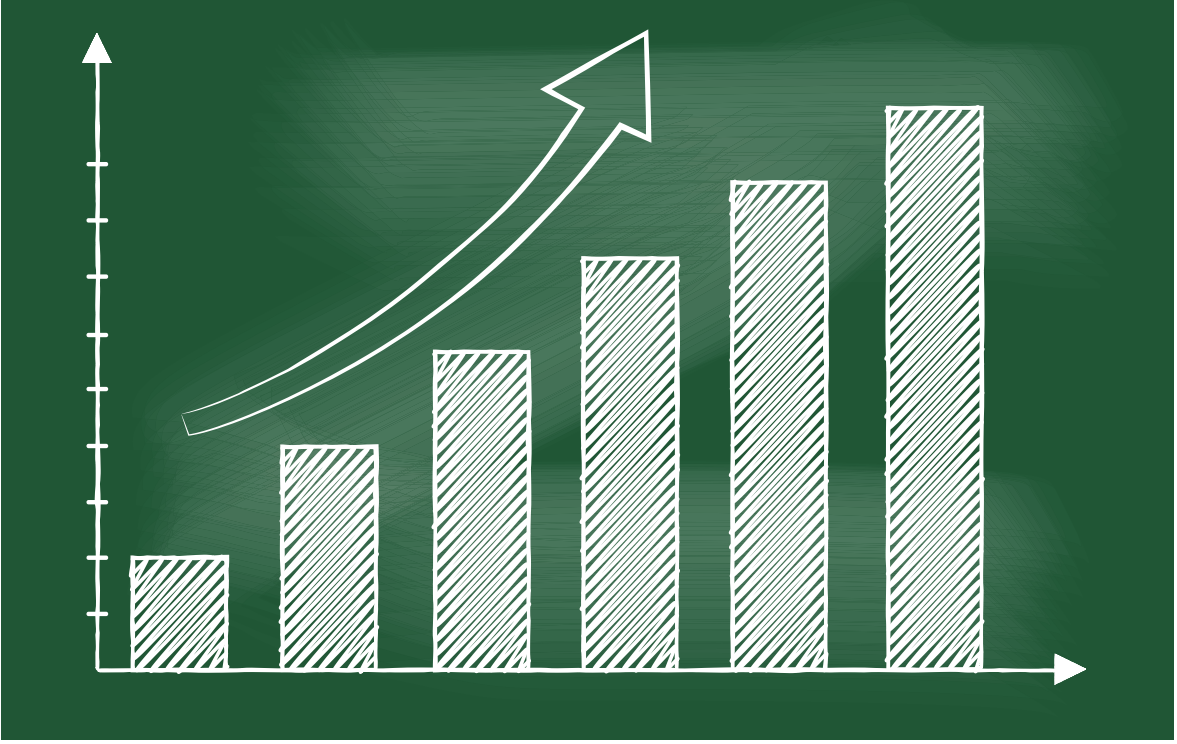
Böyle bir küresel ekonomik profil içerisinde emtia fiyatlarında doğal olarak önemli atraksiyonlar olmadı. Petrol fiyatları 40 dolarlar seviyesine düştü. Petrol gelirine dayalı olarak bütçe yapan (140 Dolardan) ülkelerin önemli bir kısmı

krizlere sürüklendi. Venezuela, Brezilya, Rusya başta olmak üzere diğer bir kısım küçük ülkeler. Bu girdap noktasında S. Arabistan ve İran ciddi sayılabilecek bir darboğaza girmeden süreci yürütüyorlar.

Böyle hareketli ve ekonomi dışı etkenlerin çok dinamik olarak devrede olduğu bir dünya konjunktüründe ve özellikle belki de dünyanın en problemlili zaman diliminin yaşandığı, en problemlili bölgesinde ayakta kalmaya çabalayan bir Türkiye var.

Ortadoğu'da meydana getirilen siyasal krizler, bölgeyi adeta ekonomik değerlendirme kapsamının dışına iten bir etki doğurdu. Irak, Suriye, Libya, Yemen, Sudan gibi ülkelerde büyük siyasal krizler yaşanmaya devam ederken onlar için ekonomiden bahsetmek fevkalade güç hale dönüştü.

Bu pencereden bakılınca aslında böyle bir kaosun ortasında ayakta kalmanın tam anlamıyla mucize sayılabilecek kıymette olduğunu söylemek abartı olmaz. Hem bu pozisyonda ayakta kalacaksınız hem ekonomik kayıp vermeyeceksiniz, hem de ideallerinize uygun bir stratejik takibin sahibi olacaksınız. İşte bunlar gerçekten zor olan konular. Ülkemizin bu noktada önemli bir başarı yazdığını ifade etmek gerekir. Bu durum beklentilerimize cevap veremiyor olabilir. Ancak şartların bu kadar aleyhte olduğu bir durumda bu seviyenin korunması dahi çok kıymetli olsa gerektir.

İşte Türkiye tam da bu varoluş mücadelesinin merkezinde bir direniş ortaya koyuyor. Son yılların analizine dayanarak gördüğümüz bir kısım gerçeklikler vardı. Bölgede cereyan eden her sıkıntıya ilaç olmaya çalışan bir Türkiye oluşmuştu. Dünyanın 17. Büyük ekonomisi olmasına rağmen dünyanın üçüncü büyük yardım ekonomisini gerçekleştiriyordu. Bir muharririn ifadesiyle: “Türkiye elini ümmetin acıyan yaralarına bastırmak gibi bir görev yapıyordu, bu birilerini rahatsız etti. Onu içerden yaralamak istiyorlar ki, elini kendi yarasına bastırsın da başkalarının yarasına el uzatamasın.”

Türkiye ekonomisini siyasal etkilerden bağımsız olarak yürütmek de değerlendirmek te mümkün değil. Keşke olabilse.

Ülkemiz ekonomisini gerçek anlamda neye göre değerlendirmek gerekir? On yıl önceki duruma göre mi, yoksa 2023 hedeflerine göre mi?

Hiç şüphesiz gerçek değişmeyecek. Yani biz şu anda hangi ekonomik düzlemde isek orada olmaya devam edeceğiz. Sadece süreçleri başarılı yürütüp yürütemediğimiz sorgulanmış olacak.

2001 krizi sonrası ülkemizde yeni bir dönem başladı ve bu dönem yaklaşık olarak 2008’e kadar devam etti, son derece iyi bir performans ve ekonomik gelişmeler yaşandı. Ancak bundan sonraki dönemde bir durağan dönem yaşamaya başladık ve biz halen bu girdabın içinden çıkamadık.

Peki sorun nedir?

Bu soruya karşılık şu belirlemelerin altını çizmek yanlış olmaz diye düşünüyorum:

- Ülkemiz ekonomisi ile ilgili olarak uzun vadeli bir stratejik belirleme yapma imkanımız olmadı.
- 2023 hedefleri ortaya koyduk ancak onları iyi günde kötü günde yürütecek enerjinin nasıl bulunacağını tespit edemedik. Hatta o hedeflere ulaşmanın yol haritasını fizibil olarak ortaya koyamadık.
- Ülkemize rekabetçi üstünlük sağlayacak belirlemeler yapamadık ve onlara odaklanmayı sağlayamadık.

- Hedeflere ulaşmak için gerekli siyasal desteğin uzun vadeli olarak nasıl sağlanacağını ve ortaya çıkacak engellerin nasıl aşılacağına hesabını yapamadık.
- Ekonomik kaynaklar itibarıyla gerekli olacak olan finansal desteğin nasıl sağlanacağını tam olarak belirleyemedik.
- Tasarruf oranlarının yetersizliği için daha erken çözüm arayışlarına gidemedik.

**2023 hedefleri ortaya koyduk
ancak onları iyi günde kötü
günde yürütecek enerjinin nasıl
bulunacağını tespit edemedik.
Hatta o hedeflere ulaşmanın yol
haritasını fizibil olarak ortaya
koyamadık.**

- Bize 2008'den itibaren % 7'lik bir büyüme % 12'lik bir ihracat artışı gerekiyordu, bunun her şeye rağmen yapılmasının şartlarını oluşturamadık.
- Mevcut durumu iyileştirerek yola devam etmek, bir kısım kaçakları tıkmak, kamuyu daha iyi yönetmek bu işler için asla yeterli değildi olamadı. Bu durumu aşacak strateji belirmeleri yapamadık.
- Değişim şarttı. Ancak bunun için daha çok bilime, daha çok teknoloji üretimine daha çok strateji üretimine, daha çok inovasyona, daha çok ar-ge'ye ve tüm milleti buna inandırıp peşinden sevk etmeye ihtiyaç vardı bunları yapmadık.
- Kamuyu, Üniversiteyi, STK'ları kapsayan gerçek bir yönetim inşa edemedik.

- Hala üniversite-sanayi işbirliğini başaramıyoruz. Odaklanmayı başaramıyoruz. Sorunlarımızı siyasetten bağımsız olarak tartışmıyoruz.
- Gerçek bir rekabet savaşı veremiyoruz.
- Konvansiyonel metotlarla yapageldiğimiz üretim mantığını aşip kendimizi yenileyemiyoruz.
- Bilgi, teknoloji üretmeli ve bölgesel anlamda endüstriyel entegrasyonlar kurmalıydık. Know how'ı bize ait olan üretimlere girişmeliydik, yapamadık.
- 2007' ye kadar Türkiye'nin toparlanma hikayesi herkesi sarmıştı, sonrası için uygun bir yol haritası üretilmedi.
- İmalat sektöründe gerçek anlamda dünya ile rekabet edeceğimiz şartları oluşturamadık. Fason üretime devam ettik.
- Önden gitme anlamına gelebilecek keşifler peşinde koşmaya niyetimiz yok. Takip etmek hala bizim için önemli olmaya devam ediyor. Takip ederek birinci olamayız. Bu işin karakteri budur. En iyi şans ikinciliktir.
- Sanayi çağını kaçırdık, elektrik çağını kaçırdık, dijital çağı kaçırmıyoruz ve artık dünya nesnelere internetini konuşuyor onu da kaçırma riski ile yüz yüzeyiz.
- Yapamadığımızı ifade ettiğimiz hususlar, yapabileceğimiz hususlardı. Bu konuların asla gündemleri geçmiş değil. Yeniden odaklanmayı başarabilirsek Türkiye'ye yeni bir hikaye daha yazabiliriz. Böylece de yeni pozisyonları yakalama imkanı bulabiliriz.

KASIM SONRASI TÜRKİYE EKONOMİSİ VE SOSYAL POLİTİKA

Türkiye’de geride kalan 13 yıl boyunca, ekonomide büyük bir dönüşüm yaşanmış ve bir atılım hamlesi gerçekleştirilmiştir. Sağlanan istikrar ile birlikte ekonomiye olan güven artmış, hem yurtiçindeki hem de yurt dışındaki yatırımcılar için Türkiye cazip bir merkez haline gelmiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri olarak, uygulanan mali disiplin sayesinde meydana gelen krizler karşısında ekonominin olumsuz yönde etkilenmemesi gösterilebilir.

Türkiye gelişmiş ülkelere nazaran 2008 küresel ekonomi krizinde pozitif ayrışma yaşamıştır. ABD’de başlayan ve oradan Avrupa’ya sonra da tüm dünyaya dalga dalga yayılan ekonomik kriz, gerek Türkiye’nin geçmiş yıllardaki kriz tecrübeleri, gerekse o dönemde ve öncesinde uygulanan ekonomi politikaları sayesinde en az hasarla atlatılmıştır.

Türkiye’nin makroekonomik göstergelerinde artan seyir, ülkede refah artışlarıyla kendini göstermiştir. Milli gelirde yaşanan artışa ek ola-

rak, toplam gelirin toplumun tamamında daha dengeli olarak paylaşılması, tüm kesimlerin sosyo-ekonomik olarak bir üst seviyeye çıkmalarını sağlamıştır. Bu da insanların daha kaliteli bir hayat sürme taleplerini ortaya çıkarmıştır. Bunu gerçekleştirmenin tek yolu ise ekonomideki istikrarın ve iyi yönetimin devam etmesidir.

Dünden Bugüne Türkiye Ekonomisi

Ekonomide bir yandan makroekonomik istikrar güçlendirilirken, bir yandan da mikro ekonomik ve sektörel dönüşümlere odaklanılması, Türkiye’yi, alt-orta gelir grubundan üst orta gelir grubuna taşımıştır.

Oluşturulan güven ortamı sonucunda, kalkınmanın önünde engel teşkil eden enflasyon ve kamu açıkları gibi temel makroekonomik istikrarsızlık unsurları, geçtiğimiz dönemde büyük oranda sorun olmaktan çıkmış ve kalkınma sürecini hızlandıracak alanlara odaklanmak mümkün olmuştur. Gerçekleştirilen güçlü düzen-

lemeler, bir yandan ekonominin kırılganlığını azaltmış, diğer yandan da piyasaların rekabetçi bir ortamda serbestçe işleyişini sağlamıştır.

Türkiye, geçen 13 yıl boyunca siyasi, ekonomik ve sosyal pek çok alanda önemli bir dönüşüm süreci yaşamıştır. Önemli makroekonomik göstergelerden olan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH), 2002 yılında 230 milyar dolar seviyesinde iken 2014 yılı itibarıyla yaklaşık 800 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. 2002 yılında satın alma gücü paritesine göre kişi başına gelir açısından AB ortalamasının yüzde 36'sı kadar gelire sahip olan Türkiye, gelir seviyesini 2013 yılında AB ortalamasının yüzde 53'üne çıkarmıştır.

Ayrıca makroekonomik istikrara yönelik alınan tedbirler başarılı bir şekilde uygulanmış ve enflasyon tek haneli rakamlara gerilemiştir. Bu kapsamda, enflasyon 2002 yılında yüzde 29,7 seviyesinden 2012 yılında yüzde 6,2 düzeyine kadar gerilemiştir. 2014 yılında ise konjonktürel olumsuzluklara rağmen yüzde 8,2 olarak tek

haneli rakamlarda gerçekleşmiştir. 2002-2014 döneminde, kamu maliyesi ve bankacılık kesimi güçlü bir yapıya kavuşmuştur. Bu bağlamda, hazine borçlanma faizleri yüzde 63,8 seviyesinden, yüzde 7'lere kadar düşmüş, ekonominin dış şoklara karşı kırılganlığı azalmıştır.

Bütçe açığı 2002 yılındaki yüzde 12 seviyesinden, 2014 yılında yüzde 1,3 seviyesine düşürülerek bu alanda çok ciddi bir iyileşme kaydedilmiştir. Toplam kamu borç stoku ise aynı dönemde yüzde 74 seviyesinden, yüzde 33,5 seviyesine düşmüştür.

Türkiye ekonomisi, oluşturulan mali disiplinin de katkısıyla, doğru ve zamanında uygulanan makroekonomik politikalara ek olarak, sağlam finansal sistem sayesinde, küresel kriz ortamında yaşanan çöküşe kıyasla küresel ekonomik krizden en hızlı çıkan ve küresel ekonomik belirsizliklerden en az etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Yaşanan bu olumsuzluklara rağmen 2002-2014 döneminde ortalama büyüme oranı yüzde 5 civarında olmuştur.

1 Kasım Sonrası Ekonomi

Gelinen noktada değişen dünya düzeni ile birlikte uzun vadeli ve sürdürülebilir bir büyüme için Türkiye'nin de yapısal dönüşümler gerçekleştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu dönüşümlerin gerçekleştirilmesinde ise yurtiçi üretimi artırma ve ithalata bağımlılığı azaltma perspektifiyle, imalat sanayiinin GSYH içindeki payının artırılması sağlanacaktır. Diğer yandan, özel sektör öncülüğünde, Ar-Ge'ye daha fazla ağırlık verilmesi, katma değerli üretimin gerçekleştirilmesi ve yüksek teknolojik ürünlerin toplam ihracat içerisindeki payının artırılması daha yüksek gelirli ekonomiler içerisinde yer almak için zorunlu hale gelmiştir.

Ayrıca yurtiçi tasarruflarının artırılması ve yatırımların daha üretken alanlara yönlendirilmesi gerekmektedir. Yıllarca ötelenen ve dolayısıyla gerçekleştirilmeyen bu reformların tamamlanması ile hem GSYH'nin artırılması hem de ülke algısının değişmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Sosyal Politikadan Beklentiler

Geçmiş dönemlerde merkezi yönetim bütçesinde önemli bir yer tutan faiz harcamalarının GSYH içindeki payının 2001 yılında yüzde 17,1 iken 2014 yılı itibariyle yüzde 2,9'a düşürülmesi, oluşturulan güven ve istikrar ortamında sosyal politikalara, yatırımlara ve personel harcamalarına daha fazla kaynak ayrılmasına olanak sağlamıştır. Eğitim, sağlık ve sosyal koruma harcamalarının tamamını içeren sosyal harcamaların GSYH'ye oranı, 2002 yılındaki yüzde 13,7 seviyesinden, 2014 yılında yüzde 18,4 seviyesine çıkmıştır. Sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak, sosyal harcamaların genel devlet harcamaları içerisindeki payı da aynı dönemde artmaya devam etmektedir.

Değişen dünya şartlarına uygun olarak insana, insanın niteliklerine, sağlıklı bir sosyal ortama yapılan yatırımların, aynı zamanda ekonomiye

yapılan bir yatırım olduğu gerçeği artık aşıkardır. Bu yüzden ekonomi politikaları, sosyal politikalar ile bütünleştirilmek zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Nüfusun geneli üzerinden, ekonomi için bir değerlendirme yapıldığında; beşeri sermaye ön plana çıkmaktadır. Beşeri sermaye kısaca, işgücünün sahip olduğu bilgi ve becerilerin toplamı olarak tanımlanmaktadır. Toplumdaki bireylerin -istihdam edilenlerin- iş gücü piyasasına katılana kadar, eğitim hayatları boyunca bazı becerileri kazanmaları ve kendilerini geliştirmeleri, beşeri sermayeden bahsedebilmek için gerekli olan belki de en önemli süreçtir.

Gelinen noktada değişen dünya düzeni ile birlikte uzun vadeli ve sürdürülebilir bir büyüme için Türkiye'nin de yapısal dönüşümler gerçekleştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu dönüşümlerin gerçekleştirilmesinde ise yurtiçi üretimi artırma ve ithalata bağımlılığı azaltma perspektifiyle, imalat sanayiinin GSYH içindeki payının artırılması sağlanacaktır.

Bu sürecin en verimli ve nitelikli şekilde geçirilmesi ise sosyal politikanın başlıca konularından birini oluşturmaktadır. Beşeri sermayenin başlıca belirleyicisi olan eğitim fırsatlarından toplum eşit şartlarda sahip olamamaktadır. Burada sosyal devlet anlayışı gereği sosyal politikalar devreye girerek, eğitim konusunda toplumun her kesimi için bir fırsat eşitliği sağlamaya çalışılmaktadır. Toplumun genelinde nitelikli bir eğitim seviyesi yakalanabildiği durumda, kalkınma için hem nüfusun daha fazla bir kısmın-

dan yararlanılabilir, hem de verimlilik konusunda büyük yol kat edilmiş olur. Türkiye’de üretim kanadında sıkıntı yaşanmasına neden olan katma değerli ürün üretiminin artırılmasında öncülük edecek başlıca konular arasında gösterilmektedir. Ayrıca sosyal devletin gereği olarak kadınların da erkeklerle eşit haklara sahip olarak iş hayatına katılımlarının sağlanmasının ülke ekonomisine önemli katkılar sunması beklenmektedir.

Sosyal politikaya gelirin toplumda dengeli dağılımı adına önemli görevler düşmektedir. Bilindiği üzere kalkınmanın önemli şartlarından birisi de gelirin adil dağılımıdır. Toplumun en yoksul kesimini hedef alan sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamaları, bu kesimin toplam gelirden hak ettiği payı alması açısından önemlidir. Bu durumda ekonomideki üretim çıktısından elde edilen gelirin toplumun tamamına yayılması dezavantajlı kesimin de üretken bir birey olmasını sağlayacaktır.

Görüldüğü üzere, sosyal politika sadece bu sayılan meselelerle bile ekonomi üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Ancak, bu alanda yeterli sayıda yetişmiş, nitelikli insan olmaması da

üzerinde durulması gereken bir problemdir. Çözüm olarak söylenebilecek şeylerden belki de en önemlisi üniversitelerin bu alana yönelmesi ve gerek lisans, gerek yüksek lisans ve doktora programlarında bu alanda donanımlı ve eğitilmiş insanlar yetiştirmeleridir. Bu, hem yeni politikaların üretilmesinde nitelik artışı, hem de mevcut politikaların uygulanmasında verimlilik artışı sağlayacaktır. Ekonominin sürekli ve hızlı bir şekilde büyümesi, topyekün bir kalkınmayla mümkün olabilecektir. Bu da her alanda birbiriyle uyumlu düzenlemelerin yapılmasıyla ve gerek özel sektörün, gerekse de kamunun birbiriyle koordineli çalışması ve birbirlerini tamamlamalarıyla olabilir. Ayrıca, uygulanacak olan sosyal politikalar sayesinde de yukarıda değinildiği gibi toplumun tüm kesimleri hem bu kalkınmaya destek verecek, hem de ülkedeki artan refahtan pay alabileceklerdir.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye, hızlı gelişme sürecini destekleyecek genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir. Önümüzdeki dönemde nüfus dinamiklerinin sunduğu fırsattan en yüksek düzeyde yararlanmak amacıyla, işgücüne katılımı ve mesleki eğitimin ni-

telijini arttırmak gerekmektedir. İşgücü piyasasının ihtiyaçlarıyla uyumlu bir biçimde, beşeri sermayenin geliştirilmesine yönelik eğitim politikalarının yanı sıra, uygun çalışma ortamı sağlanarak nitelikli insan gücünün ülkeye çekilmesi sağlanmalıdır.

Öte yandan sosyal politikaya aktarılması gereken kaynak, ekonomide üretimin sağlıklı olarak gelişmesini destekleyecek, ancak kaynak israfına yol açmayacak şekilde planlanmalıdır. Nitelikli altyapı yatırımları, özel sektör yatırımlarının yapılmasına yol açarak üretim kapasitesini artıracaktır.

Kadınların sosyal hayatta karşılaştığı engellerin ortadan kaldırılması, güçlü bir toplum ve ekonomik kalkınma için vazgeçilmezdir. Bu bağlamda kadınların bireysel ve toplumsal olarak daha da güçlenmeleri, daha kaliteli eğitim olanaklarına sahip olmaları, karar alma mekanizmalarındaki etkinliklerinin artırılması, işgücü piyasasına girişlerinin kolaylaştırılarak istihdamlarının artırılması, sosyal güvencelerinin sağlanması ve kadın girişimci sayısının artırılması, kalkınma konusunda en önemli avantaj olan nüfusun daha etkin kullanılmasını sağlayacaktır.

Ayrıca, karar alma süreçlerinin daha sağlıklı bir şekilde işleminin önü açılarak, yatırım ve üretimin cazip hale getirilmesi, üretim kapasitesinin daha hızlı artmasını sağlayacaktır. Özellikle

üretken alanlara, yeni uluslararası doğrudan yabancı yatırım girişlerini artırmayı sağlayarak, hem teknoloji transferi yoluyla verimliliği artırıcı hem de doğrudan istihdam yaratıcı sonuçlar elde edilebilir.

Ekonomik kalkınma konusunda Türkiye'nin önemli bir avantajı olan nüfus konusunda ise kadınların gerekli eğitime ve niteliğe ulaşamaması, toplam nüfusun yaklaşık olarak yarısını oluşturan kadın nüfusunun heba edilmesi anlamına gelmektedir. Kadınların sosyal hayatta karşılaştığı engellerin ortadan kaldırılması, güçlü bir toplum ve ekonomik kalkınma için vazgeçilmezdir. Bu bağlamda kadınların bireysel ve toplumsal olarak daha da güçlenmeleri, daha kaliteli eğitim olanaklarına sahip olmaları, karar alma mekanizmalarındaki etkinliklerinin artırılması, işgücü piyasasına girişlerinin kolaylaştırılarak istihdamlarının artırılması, sosyal güvencelerinin sağlanması ve kadın girişimci sayısının artırılması, kalkınma konusunda en önemli avantaj olan nüfusun daha etkin kullanılmasını sağlayacaktır.

Son olarak, sosyal korumanın en önemli bileşenlerinden birisi olan sosyal yardım, vazgeçilemez bir haktır. Ülkenin sosyal ve ekonomik refahını etkileyen sosyal politika çalışmaları eğitim, istihdam, sosyal hayata katılım gibi değişkenler üzerine yoğunlaşmalıdır.

KAYNAKÇA

1. TÜİK, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, IV. Çeyrek: Ekim - Aralık, 2014.
2. <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tcmb+tr/tcmb+tr/main+menu/para+politikasi/fiyat+istikrari/enflasyon+hedefleri>.
3. Mehmet Şimşek, 2014 Yılı Bütçe Sunuş Konuşması, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu, 2013.
4. 2014 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu İcmali (I) Sayılı Cetvel - Genel Bütçeli İdareler (Ekonomik Sınıflandırma)
5. Aylin Koç, Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Yatay Kesit Analizi ile AB Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme, 2013.
6. Ali Kalem, Türkiye'deki Kamu Yatırımlarının Özel Sektör Yatırımlarına Etkisinin İncelenmesi, Kalkınma Bakanlığı Uzmanlık Tezi, 2015.

TÜRKİYE EKONOMİSİ: TEMEL PROBLEM ALANLARI VE ÇIKIŞ YOLLARI

Türkiye'nin 7 Haziran seçiminden sonra içine girdiği siyasi istikrarsızlık süreci, 1 Kasım 2015 seçimlerinde oy verenlerin Ak Parti'yi tek başına iktidara taşımasıyla son buldu. Ülkenin 7 Haziran'dan beri seçim hükümetiyle yönetilmesinin yol açtığı belirsizlikler, en çok da ekonomi alanında kendisini hissettirdi. Siyasi belirsizlik, istikrarın kaybolması ve artan terör olayları neticesinde piyasalarda yatırım ve tüketim harcamaları neredeyse durma noktasına geldi. Bu güvensizlik ortamında döviz kurundaki devamlı yükseliş de şirket bilançolarına önemli ölçüde zarar verip, ekonomiyi dar boğaza sokan temel unsurlardan birisi oldu.

Büyük bir çoğunlukla Ak Parti'yi tek başına iktidar yapan seçmenin ve yaşanan durgunluktan bir an önce çıkmak isteyen ekonominin yeni kurulacak hükümetten beklentileri var. Bu beklentileri iki temel kategoride toplamak mümkün. Birincisi yapısal reformların gecikmeden hayata geçirilmesi, ikincisi de mega projelerin hız kesmeden devam etmesi.

Birinci unsuru biraz detaylıca incelemekte fayda var. Türkiye ekonomisinin güncel ve temel sorunlarının başında iktisadi büyümenin yavaşlaması geliyor. 2011 yılına kadar yüksek bir büyüme performansını sürdürebilmiş olan Türkiye Ekonomisi, 2012'de %2,1; 2013'te %4,2 ve 2013'te %2,9 luk büyüme oranlarıyla büyük bir ivme kaybetmiş durumda. Büyümedeki bu ya-

laşlama neticesinde, son beş yılda kişi başı gelir rakamlarının 10 bin dolar civarına sıkıştığı gözleniyor. Bu iktisadi büyüme darboğazından çıkmanın temel koşulları ise teknoloji yatırımlarını, inovasyonu ve üretilen katma değeri arttıracak yapısal reformlardan geçiyor.

Bu yapısal reformların başında yatırımların, emek yoğun, üretken olmayan sektörlerden katma değeri yüksek, teknoloji yoğun sektörlerle kaymasını sağlayacak vergi ve teşvik düzenlemeleri geliyor. Bu konuda, sene başında gündeme gelen rant vergisi uygun düzenlemelerden biri olarak gözüküyor. Bunun yanı sıra, hem ekonomik büyüme önünde önemli bir engel olan hem de cari açık sorunumuzun kaynaklarından olan düşük tasarruf oranlarımızı arttıracak, özellikle uzun süreli tasarrufu teşvik edici düzenlemeler gerekli görülüyor. Ayrıca, vergi politikalarında en problemlilerden biri olarak, şirketler arası haksız rekabete yol açan ve şirket büyümelerinin önündeki en önemli engellerden biri haline gelen kayıtdışılıkla etkin şekilde mücadele edilmesi gerekmektedir. Bunlara ek olarak, sürdürülebilir ekonomik büyüme için ülkemizdeki eğitim kalitesinin artırılması ve üniversite - sanayi işbirliklerinin de geliştirilmesi gerekiyor.

Türkiye ekonomisinin bir diğer temel sorunu da cari açıktır. Cari açığın azaltılabilmesi için enerjide dışa bağımlılığın azaltılması, yerli kaynaklara

dayalı enerji üretilmesi ve enerjide verimliliğin geliştirilmesi için çalışmalar yapılması sorunun çözümünde en önemli hususlardan biri olarak karşımıza çıkıyor. Sorunun çözümü için diğer bir husus da ham madde ve ara madde üretimleri-

Türkiye ekonomisinin bir diğer temel sorunu da cari açığıdır. Cari açığın azaltılabilmesi için enerjide dışa bağımlılığın azaltılması, yerli kaynaklara dayalı enerji üretilmesi ve enerjide verimliliğin geliştirilmesi için çalışmalar yapılması sorunun çözümünde en önemli hususlardan biri olarak karşımıza çıkıyor.

mizin yurt içinde üretilmesini sağlayarak, ithalatın ve böylece de dış ticaret açığının azalmasını sağlamak olmalıdır.

Enflasyonun düşürülememesi de ekonominin geleceği açısından bir diğer problem alanı. Gıda fiyatlarındaki yüksek seyir ve oynaklık, TÜFE enflasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir. Enflasyonda düşüşün olması için ihtiyatlı para

ve maliye politikalarının sürdürülmesi, Merkez Bankası ve bağımsızlığı konusunda polemiklere fırsat verilmemesi ve gıda arzına ilişkin önlemlerin devreye girmesi gerekmektedir.

Mega projelerin başında gelen, halihazırda yapımına başlanmış olan ve kredi sözleşmesi imzalanan 3. havaalanı projesi, zaten gözde bir şehir olan İstanbul'a marka değeri katacak ve hava taşımacılığında Türkiye'yi merkezi bir konuma oturtacaktır. Hız kesmeden ve akamete uğramadan çalışmaların tamamlanması gerekmektedir.

Yapılması planlanan Kanal İstanbul projesi de dev bir yatırım olarak enerji, ulaşım gibi birçok alanda pozitif dışsallıklar üretecek, çok sayıda istihdam yaratarak reel ekonomide bir canlılığa yol açacaktır. Ayrıca yapımı devam eden Avrasya tüneli de boğazın iki yakasını deniz altından kara yolu ulaşımı için birleştirecek, İstanbul'un en temel problemi olan trafik sorununa çözüm üreteceği gibi büyük oranda yakıt/enerji tasarrufu sağlanmasına da imkân tanıyacaktır.

Siyasi istikrarın sağlayacağı dinamizm ilk olarak iktisadi alanda hissedilecektir. Tek başına bir hükümet tarafından yönetilecek olan Türkiye çok yönlü bir atılım döneminin eşiğindedir. Büyüme, enflasyon, cari açık, istihdam vb. sorunlarını yukarıdaki tavsiyeler doğrultusunda çözebilecek Türkiye iktisadi kırılganlıktan kurtulup, gelişmiş ülkelerin refah düzeyine erişebilecektir.

ARTIK İŞİMİZE ODAKLANALIM

1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinin ülkemize hayırlı olmasını diliyoruz.

Son seçimler ülkemize yönelik terör eylemlerine rağmen büyük ölçüde sükunetle yapılmış, toplumun iradesi ortaya çıkmıştır. Toplum genelinin sağduyusunu bir kez daha kanıtlayan bu durum, demokrasimiz açısından önemli bir başarıdır.

Art arda iki genel seçim dolayısıyla, 2015 yılına siyaset hakim olmuştur.

Söz konusu faktörün etkilerinden biri, ekonomide ve çalışma hayatında yaşanan önemli sorunların geri planda kalması, etkin çözümler üretilememesi olmuştur.

Ekonomide büyüme yavaşlamıştır. İşsizlik artmaktadır. Sanayi politikaları gerekli gelişmeyi sağlamamaktadır. Yatırımlar askıdadır. En az 2 milyon 100 bin Suriyeli'nin de tabloya eklenmesiyle, toplumun yaşam standardının gerilediği sonucuna varılmaktadır. TL'nin zayıflamasına rağmen ihracatın azalış trendinin devam etmesi

ve yatırımların geleceği inşa edecek hacimde olmaması ciddi sorunlardır.

Öte yandan, çalışma hayatımızda kanunsuz eylemler yaygınlaşmış, işyerlerindeki huzursuzluk nedeniyle üretimin devamı işverenlerin fedakarlıkları ile devam ettirilebilir hale gelmiştir. İş davalarında mahkemelerin ve yüksek mahkemelerin kararları da ne yazık ki Türkiye Ekonomisi'nin rekabet gücünü zayıflatan yönde çıkmaktadır.

Ekonominin 2015 yılı ikinci çeyreğinde sabit fiyatlarla %3,8 büyümesi kamuoyunu sevindirmiştir. Ancak bu oranın sürdürülebilmesi kolay değildir; büyümenin motoru olan sanayi sektöründe üretim oldukça dalgalı bir seyir izlemektedir. Önümüzdeki aylarda da gelişimin böyle devam edeceğine yönelik güçlü işaretler bulunmaktadır.

Uluslararası konjonktürün Türkiye'ye muhtemel etkisi, ekonomideki mevcut eğilimler ve reel sektörün yaşadığı sorunlar IMF'nin 2016'da

Türkiye’de büyümenin azalacağı ve işsizliğin artacağı yönündeki tahminlerini doğrulamaktadır. Seçim sonrası kurulacak hükümet, sanayinin uluslararası rekabet gücünü, yatırımları, ihracatı, büyümeyi ve istihdamı artıracak yeni tedbirler uygulamalıdır.

Daimi seçim ortamının bir başka etkisi ise; seçim rekabetinin siyasi partileri ekonomiye ve çalışma hayatına önemli ilave yük getirecek vaatlerde bulunmaya yöneltmesi olmuştur. Hükümetin kurulmasının ardından ülke ekonomisinin uluslararası rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyecek uygulamalar yapıldığı takdirde, bu durum tüm halka gelir ve istihdam kaybı şeklinde yansiyacaktır.

Seçimler tamamlandığına ve sonuçlar belirlendiğine göre, yeni Hükümetten beklentimiz, toplumun endişelerini giderecek çözümler yaratmasıdır.

Artık işimize odaklanalım.

Kurulacak hükümet, göz ardı edilen ekonomiye ve çalışma hayatına öncelik vermelidir.

Güçlü ve yurt dışında itibarı olan bir ekonomi yönetimi oluşturulmalı, ekonomi sahiplenilmeli, hızla kısa vadeli tedbirler ve son yıllarda ihmal edilen yapısal reformlar devreye girmelidir.

SANAYİ: YİNE YENİ YENİDEN

Küresel Finans Krizi, bize unuttuğumuz birçok şeyi tekrar hatırlattı. Bunlar arasındaki en önemlilerinden birisi de güçlü bir sanayi sektörünün ne kadar önemli olduğudur. Sanayi sektöründe üretmeye ve yenilik yapmaya devam eden ülkeler krizden daha hızlı çıkarken, sanayi sektöründeki gücünü kaybetmiş veya onu aklından tamamen çıkarmış ülkeler halen daha krizden çıkma mücadelesi veriyorlar.

Türkiye bu dersi aklından hiç çıkartmamalı. Osmanlı'nın son zamanlarını da hesaba katarsak, Türkiye'nin 150 yıllık bir sanayileşme serüveni var. Bu 150 yılı on veya yirmi yıllık periyotlara böldüğümüz zaman her bir sürecin kendi içerisinde bir hikayesinin olduğunu görürüz. Türkiye 2000'lere sırtında bir önceki on yıldan kalan ağır bir küfeyle girdi. 90'lardaki sorunların patlamasıyla meydana gelen 2000/2001 krizi sonrasında yeni sanayi hamlelerinden bahsetmek çok da kolay değildi. Bu hamlelerin gerçekleşmesi için yatırım gerekiyordu. Yatırım için de sanayicilerin önünü görebilmeleri gerekiyordu. Ancak, finansal ve makro ekonomik istikrar sağlanmadan

belirsizlik bulutlarının dağıtılması da çok mümkün görünmüyordu.

Bu yüzden, 2000/2001 krizi sonrasında iktisat politikaları adına öncelik finansal ve makro ekonomik istikrara verildi. Buradaki istikrarın sağlanmasıyla birlikte Türkiye önemli bir büyüme hamlesi gerçekleştirdi. Enflasyonun, faizlerin ve kamu açığının düşmesi ve bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması sayesinde önünü daha rahat görmeye başlayan sanayiciler, yatırımları da hızla arttırdılar. Aslını sorarsanız buradaki artışın önemli bir kısmı daha önce atıl kalan faktörlerin devreye girmesiyle sağlanan bir sıçrama olmuştur. Bu aşamadan sonra Türkiye'nin ekonomik kapasitesini arttırarak kalkınmanın daha üst basamaklarına çıkması için sanayiye daha fazla ağırlık veren politikalara imza atması gerekiyordu. Türkiye ancak bu sayede ekonomide yakalamış olduğu özgün hikayeyi sürdürebilirdi. 2002-2007 arasında yakalanan finansal ve makro ekonomik istikrar hikayenin ilk bölümünü oluşturmuştu.

Hükümet, vermiş olduğu teşvik politikaları kararlarıyla bunun ilk sinyallerini veriyordu. Ancak, 2007 sonrası yaşanan iç ve dış gelişmeler, maalesef istenen adımların atılıp ekonomide yakalanan ivmenin sürmesinin önüne geçti. Küresel Finans Krizi, AB'ye üyelik sürecinde Almanya ve Fransa'nın Türkiye'ye hak etmediği bir şekilde sırt çevirmesi, iki cumhurbaşkanlığı seçimi (2007 ve 2014) öncesi yaşanan siyasi gerginlikler, siyasi davalar ve Arap Baharı sonrasında Ortadoğu'nun içinde bulunduğu durum Türkiye'nin enerjisini bir hayli azaltarak adam akıllı oturup sanayi politikalarına kafa yormasını engelleyen gelişmeler oldu.

Açıklanan programa gerçek anlamda 2015'in ikinci yarısı ile birlikte başlanması beklenirken, 7 Haziran seçimleri sonrasında oluşan siyasi aritmetik buna müsaade etmedi. Bu program için kaybedilecek zamanımız kalmadı. 2016 itibariyle bu programın hedeflerine ulaşmak adına gerekli adımlar atılmaya başlanmalı.

Enerjimizi harcayan bunca gelişmeye rağmen, sanayideki atılım gereksinimi hükümetin kafasından hiç çıkmadı. Sanayi sektöründe yeni atılımlar için 7 Haziran seçimlerinden önceki süreçte hükümet kafasındaki planları teker teker sıraladı.

Olağan Şüpheliler

Kasım 2014'te açıklanmaya başlayan "Ekonomide Dönüşüm Programı"nın sanayi sektörünü ilgilendiren en önemli iki başlığı, sanayi ürünlerindeki ithal ara mallarına olan bağımlılığın

azaltılması ve teknolojiye dayalı yüksek katma değerli ürünler üretebilmektedir. Bu iki başlık, 'neden gelişmiş ülkelerle rekabet edebilecek güçlü bir sanayimiz yok?' sorusuna cevap olarak her daim aklımıza gelen olağan şüphelilerdir. Ancak, bu sefer açılan başlıklara rakamsal hedefler koyarak ve bakanlıklar arasında koordinasyonun önemini vurgulayarak ortaya çıkan kapsamlı bir yol haritası ile yola koyulduk.

Açıklanan programa gerçek anlamda 2015'in ikinci yarısı ile birlikte başlanması beklenirken, 7 Haziran seçimleri sonrasında oluşan siyasi aritmetik buna müsaade etmedi. Bu program için kaybedilecek zamanımız kalmadı. 2016 itibariyle bu programın hedeflerine ulaşmak adına gerekli adımlar atılmaya başlanmalı. İlgili devlet kurumlarının, sanayinin alt sektörlerinde ithal ara malı kullanımı oranları ile ilgili daha önce yaptıkları çalışmalar mevcut. Bu çalışmaların daha fazla detaylandırılıp sektör ve şehir bazlı olarak ithal ara mallara bağımlılığın envanteri çıkarılmalı. İthal ara mallarına bağımlılığı azaltmak aynı zamanda teknoloji yoğun sanayi mallarını üretebilmek anlamına geldiği için yapılacak Ar-Ge harcamalarının ve inovasyon teşviklerinin de bu alanlara kanalize edilmesi gerekmektedir. Beyaz eşya ve otomotiv sektörleri sanayimizin baş aktörleri iken bu sektörler için kritik öneme sahip paslanmaz çelikte dışarıya bağımlı olmak Türkiye gibi idealleri olan bir ülkeye doğrusu yakışmıyor. Türkiye gibi kalkınma merdiveninin yükseklerini hedefleyen bir ülkenin mikro-elektronik ve nanoteknoloji gibi alanlarda süre kaybetmeden atılım yapması gerekiyor.

Sanayide dışa bağımlılığı azaltma ve teknoloji evresine geçiş için verilen doğrudan ve dolaylı destekler son yıllarda ciddi artış gösterdi. Bu bağlamda TÜBİTAK Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB) ve KOSGEB tarafından verilen destekler takdire şayandır. Ancak, buradan alınan desteklerinin geri dönüşlerinin ne olduğu ile ilgili verilerin tutulması ve bu veriler ışığında desteklerin etkisinin ölçül-

mesi gerekmektedir. Doğu Asya'nın kalkınma hikayesinin de gösterdiği gibi, teşviklerin verilmesi kadar, o teşvikler ile ne yapıldığının takip edilmesi de önem arz etmektedir. Teşvik verilen sektörlerle ve şirketlere performans kriterleri konulmalı ve bunlar periyodik olarak takip edilmelidir. Verilen Ar-Ge ve inovasyon teşviklerini suistimal edenler cezalandırılmalıdır.

Şu Yerli Meselesi

1 Kasım seçimleri sonrasında sanayi ile ilgili gündemimizi en çok meşgul edecek konulardan birinin yerli araba ve uçak üretimi olması muhtemeldir. Bu, 92 yıllık bir devlet için geç kalınmış bir hamle olsa da, dört elle sarılmamız gereken bir süreçtir. Devlet, sanayici ve vatandaş üçgenindeki her bir birimin bu projelere yapıcı bir şekilde destek vermesi gerekir.

Yerli otomobil ve uçak bir anda gerçekleşecek, gerçekleşse bile bir anda yüksek kalite tutturulabilecek bir hedef değildir. Bu; gözlemleyerek, deneyerek, yanlış yaparak ve sonunda kaliteyi yakalayarak devam edilecek bir süreçtir. Bu yüzden de süreç boyunca kararlılık, sabır ve gelişim anahtar kelimelerimiz olmalıdır.

Güney Kore'nin teknoloji ve otomotiv alanlarında faaliyet gösteren şirketlerinin son 20 yılda kat ettiği mesafe bize örnek olmalıdır. 20 yıl önce çoğumuz Güney Kore malı televizyonu Japon malı televizyona, Güney Kore malı cep telefonunu Finlandiya malı cep telefonuna, Güney Kore malı arabayı Alman arabasına karşı tercih etmiyorduk. Ancak, bugün Güney Koreli teknoloji ve otomotiv şirketleri performanstan tasarıma birçok farklı kriterde sektörlerinin öncüsü konumundalar. Bu bir anda gerçekleşmiş bir olay değildir. Güney Kore devleti sanayicisine destek oldu; sanayici, işini hayal ederek ve küresel hedefleri temel alarak yaptı ve vatandaşlar kendi mallarına sahip çıktılar. Bizim de bu hikayeden dersler çıkarıp, devlet, sanayici ve vatandaş olarak üzerimize düşen vazifeyi azimle gerçekleştirmemiz gerekmektedir.

Asgari Ücret

Seçim sonrasında sanayi sektörünü ilgilendiren bir diğer konu da asgari ücret olacaktır. Önümüzdeki dönemde asgari ücretin ne kadar artacağını henüz bilmesek de, kesin olan şey, asgari ücretin geçmiş yılların aksine önemli ölçüde revize edileceğidir. Bütün siyasi partiler asgari

ücret artışına seçim beyannamelerinde yer verdiler. Bu beklentilere paralel bir şekilde, Merkez Bankası Başkanı Erdem Başçı da enflasyon hedeflemesinin revize edilmesiyle ilgili olarak asgari ücret artışının hesaba katılacağına dair sinyaller verdi.

Ülke deneyimlerine göz atıldığında, sanayinin baş aktör olmadığı ekonomik kalkınma hikayesi bulmanın çok zor olduğu görülecektir. Bu şartlar altında, kendine büyük hedefler koyan Türkiye'nin, sanayiyi ikinci plana itme lüksü yoktur. Sanayinin yeniden dönüşümünü geciktirecek her gelişme Türkiye açısından ciddi kayıplara neden olacaktır.

Türkiye, 2000/2001 krizinden sonra ekonomisinin büyüklüğünü ciddi oranda arttırmış bir ülke. Kişi başına gelirin yaklaşık üç kat artmasından da bunu gözlemleyebiliyoruz. Gelişme serüveni yaşayan her ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de merdivenin daha yüksek basamaklarına çıkıldığında, vatandaşların, gelirin daha adil dağılımı ile ilgili beklentileri yükseliyor. Bu beklentilere kulak tıkamak siyasetçiler için zamanla daha zor bir ihtimal haline geliyor. Türkiye bu süreçte, bir taraftan ekonomik büyümeyi sağlarken diğer taraftan gelirin daha adil dağıldığı bir ekonomik ortam oluşturmak zorunda. Zira, ekonomik gelişme sadece rakamlarla ekonomik olarak büyüme anlamına gelmiyor.

Sanayicilerimizin de bu yeni duruma kendilerini alıştırmaları gerekiyor. Böylece asgari ücret artışını hesaba katmaları ve bu yeni duruma göre plan ve program yapmaları gerekmektedir. Asgari ücret, değişken maliyetler açısından önemli

bir kalem olduğu için, maliyet artışına karşın rekabet güçlerini korumaları ve hatta arttırmalarına yönelik adımların atılması lazım. Teknoloji yoğun ve katma değeri yüksek üretim aşamasına geçişle ilgili yukarıda değindiğimiz konuları düşündüğümüzde, asgari ücretteki artış karşısında izlenmesi gereken strateji, verimlilik artışı olmalıdır.

Burada verimlilik artışından kastettiğimiz, işçileri günde daha fazla çalıştırarak işçi başına düşen üretimi arttırmak değil. Verimliliği arttırmaya yönelik fiziki, beşeri ve entelektüel sermaye yatırımlarının yapılması, bir taraftan sanayide ulaşılmak istenen hedeflere bizi daha da yaklaştıracak, diğer taraftan ücret artışları karşısında rakip ülkelere karşı rekabet gücümüzü koruyacaktır. Verimliliği arttırmak için atılacak bir diğer önemli adım da yönetim zafiyetlerinin azaltılması olmalıdır. İktisat literatüründe yapılan çalışmalar, daha esnek ve çalışanlara güvene dayalı yönetim anlayışının şirketlerde verimliliği arttırdığına işaret etmektedir. Sanayicilerimizin şirket yönetimini profesyonelleştirmeye ve modern standartlara çıkartmaya çabalamaları gerekmektedir.

Sözün Özü

Ülke deneyimlerine göz atıldığında, sanayinin baş aktör olmadığı ekonomik kalkınma hikayesi bulmanın çok zor olduğu görülecektir. Bu şartlar altında, kendine büyük hedefler koyan Türkiye'nin, sanayiyi ikinci plana itme lüksü yoktur. Sanayinin yeniden dönüşümünü geciktirecek her gelişme Türkiye açısından ciddi kayıplara neden olacaktır. Seçim sonrası hükümetiyle, sanayicisiyle ve vatandaşıyla Türkiye'nin sanayide yeni atılım dönemine dört elle sarılması lazımdır. Bütün birimlerin aynı yöne bakması ve uzaklara ulaşabilmek adına arzulu ve koordineli bir şekilde mücadele vermesi gerekiyor. Sanayi sektörü ancak bu şekilde kısa ve uzun vadeli zorluklara meydan okuyarak hedeflerine ulaşabilir.

Şahin SERİM

HAK-İŞ Mesleki Eğitim Uzmanı

HAK-İŞ/MEYEB Sınav ve Belgelendirme Merkezi Müdürü

MESLEKİ EĞİTİM YOLUYLA YETERLİLİĞİNİ KAZANMIŞ İŞ GÜCÜNÜN EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİ

Küreselleşen dünyada mal ve hizmet üretiminde yaşanan hızlı değişim rekabeti öne çıkarılmaktadır. Üretim süreçleri teknolojik gelişmeyle orantılı olarak hızla gelişmektedir. Bu nedenle nitelikli iş gücüne duyulan ihtiyaç artmıştır. İşletmeler, rekabet için zamanında ve kaliteli olarak mal ve hizmet üretmek durumundadır. Dolayısıyla teknolojiyi okuyup anlayan, uygulayabilen, verimli, kaliteli mal ve hizmet üretebilen iş gücüne talep artmaktadır.

Dünyada yaşanan bu hızlı değişim süreci, yeni standartları ve yeterlilikleri gündeme getirmektedir. Yaşadığımız süreçte kaliteli mal ve hizmet üretmenin temel koşulu, yeterliliğini kanıtlamış iş gücü ile mümkündür. Dolayısıyla yeterlilik kavramı mesleki eğitimin temel çıktısı haline gelmiştir.

Rekabetin temel unsurunun kaliteli mal ve servis üretmek olduğu gerçeği tartışmasızdır. Kaliteli mal ve hizmet üretmek kalifiye iş gücü ile mümkündür. Günümüz çalışma hayatı literatüründe İngilizce dilinden uyarlanan kalifiye kavramı yerini Türkçe yeterlilik kavramına bırakmıştır. Yeterlilik iş gücünün edindiği bilgi, beceri, tutum ve davranışların bütününden oluşmaktadır. İş gücü bu niteliklere örgün ya da yaygın mesleki eğitim olarak ulaşabileceği gibi hayat boyu öğrenme ilkesi çerçevesinde iş başında ya da web ortamında ulaşabilmektedir. Dolayısıyla rekabet, eğitim ortamlarının tanımlarını da değiştirmiştir. Bu sürece entegre olmak için bildik mesleki eğitim formatlarımızı esnetmek durumundayız. Çünkü üretimde ve rekabette değişim ve dönüşüm hızlanmaktadır. Teknoloji hızla değişmektedir. İşletmeler ve çalışanlar değişen teknolojiye hızla uyum sağlamak durumundadırlar. Bunun yolu hızlı ve taşınabilir eğitim programları uygulamaktan geçmektedir.

Dolayısıyla üretimdeki büyüme ancak ve ancak yeterliliği kanıtlanmış, uyum yeteneği artmış iş gücü ile gerçekleşebilir. Eğer 2023 yılında Türkiye toplam ihracatını 500 Milyar dolara, kişi başı milli gelirini 20 bin dolara çıkarmak istiyorsa

üretim biçimini ve üretim anlayışını değiştirmektedir. Bu da ancak katma değeri yüksek üretim çeşitliliğiyle mümkündür. Katma değeri yüksek ürün üretmenin yolu, yüksek nitelikli işgücüyle mümkündür.

Yeterlilik kavramı, 2006 yılında kurulan Mesleki Yeterlilikler Kurumu (MYK) ile ülkemiz endüstri ilişkileri literatüründe yerini almıştır. 2006'dan bu yana Avrupa Yeterlilikler Çerçevesine (AYÇ) uygun, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) oluşturma çabaları devam etmektedir. Bu süreçte 500'den fazla meslekte standart, 250'den fazla meslekte yeterlilikler oluşturulmuş ve onlarca sınav ve belgelendirme merkezleri kurulmuştur. Amaç, işgücünün yeterliliğini tanımlamak, ölçmek ve belgelendirmektir. Nihai amaç ise işgücünün serbest dolaşımını sağlamaktır. Bunun yolu bir an önce Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'ni (TYÇ), Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) ile uyumlu hale getirmektir.

AB'nin 28 üyesinin toplam 500 milyon civarında olan nüfusunda önümüzdeki 25 yıl içerisinde herhangi bir artış beklenmemektedir. Buna karşın sözü edilen ülkelerde üretim süreçlerinde genç nüfus azalırken yaşlı nüfus artmaktadır. Bu durumun önemli siyasi, ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurması kaçınılmazdır.

Mesleki eğitim, sınav, belgelendirme, eğitim ortamları bakımından aday olduğumuz AB'nin son dönemlerdeki yaklaşımlarına bakacak olursak;

Mesleki Eğitimde AB Düzeyinde Oluşturulan Politikalar ve Geliştirilen Stratejiler

AB düzeyinde, eğitim sistemleri, serbest piyasa ekonomisi içerisinde uluslararası rekabete açık bir bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde ve "Hayat Boyu Öğrenme" yaklaşımıyla Türkiye'de olduğu gibi yeniden yapılandırılmaktadır. Buna göre,

- Eğitimin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda yaşanan gelişme ve değişimlere daha duyarlı olması beklenmektedir.
- Eğitimde tarafların (öğrenciler, öğretmenler, okul yönetimleri, aile, sivil toplum kuruluşları, devlet) rolleri yeniden belirlenmekte; bu bağlamda devletin eğitimdeki görev ve sorumlulukları; politika üretme, yönlendirme, sorumluluk belirleme ve eğitim piyasasını oluşturma gibi konularda ve değişik düzeylerde ele alınmaktadır.
- Eğitim arz ve talebinin belirlenmesinde uluslararası ölçütlerin kullanılması zorunluluk haline gelmektedir. Bu bağlamda verilen yeterlilik belgelerinin diğer ülkelerde geçerliliğinin sağlanması ve yabancı dil öğretimi önem kazanmaktadır.
- Eğitim, öğrenci merkezli ve yeterlilik odaklı olarak yeniden tasarlanmaktadır.
- Bireylere daha fazla seçme ve girişim fırsatı tanınmaktadır, bu bağlamda eğitim tür ve kademeleri arasındaki yatay ve dikey geçişler kolaylaştırılmaktadır.
- Örgün eğitim ile yaygın eğitim, genel eğitim ile meslekî eğitim birbirine yakınlaşmakta, bu eğitim türleri arasındaki geçişleri zorlaştıran engeller kaldırılmaktadır.
- Okul - çalışma hayatı işbirliği tüm eğitim tür ve kademelerini kapsayacak biçimde güçlendirilmektedir. Bu bağlamda eğitim

sistemleri okuldan çalışma hayatına geçişi düzenlemenin yanında çalışma hayatından okula geri dönüşü teşvik eden yapıya kavuşturulmaktadır.

- Eğitim personelinin (öğretmen, okul yöneticisi, öğretmen olmayan diğer personel) niteliğinin yükseltilmesine yönelik çabalar yoğunlaşmaktadır.
- Eğitimde kalite, güvence sistemini oluşturma çabaları hızlanmaktadır.
- Herkesin hayat boyu öğrenme fırsatlarına erişimi kolaylaştırılmaktadır.
- Bireyselleştirilmiş öğretme ve öğrenme stratejilerinin kullanımı yaygınlaşmaktadır.

Aday ülke olduğumuz AB'de bu gelişmeler yaşanırken şüphesiz ki ülkemiz bu gelişmelere uyum sağlamak durumundadır. Son dönemde ülkemiz mesleki eğitim sistemindeki gelişmelere bakacak olursak;

Ülkemiz Mesleki Eğitim Sisteminde Yaşanan Gelişmeler

Öncelikle eğitim sisteminin, AB düzeyinde oluşturulan politikalar ve stratejiler çerçevesinde şimdikinden çok daha esnek, çevre koşullarına duyarlı, ihtiyaçlara odaklanmış, yaşanacakları önceden tahmin ederek sorunları ortaya çıkarmadan tedbirler alabilen; hızlı, etkin ve verimli işleyen bir yapıya kavuşturulması önem arz etmektedir.

Türk eğitim sistemi açısından AB müktesebatına uyum, aynı zamanda bir fırsat olarak değerlendirilebilir.

AB'nin 28 üyesinin toplam 500 milyon civarında olan nüfusunda önümüzdeki 25 yıl içerisinde herhangi bir artış beklenmemektedir. Buna karşın sözü edilen ülkelerde üretim süreçlerinde genç nüfus azalırken yaşlı nüfus artmaktadır. Bu durumun önemli siyasi, ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurması kaçınılmazdır. Türkiye, AB'nin

demografik açıdan yaşadığı sürecin olumsuzluklarını kapatabilme potansiyeline sahip bir ülkedir.

Türkiye, insan gücü planlamasında, kendi ihtiyaçları yanında, diğer ülkelerde çalışacak ve iş yapacak bireyleri de dikkate almak zorundadır. Bu durum bireylerin kendi yetkinliklerine uygun alanlara yönelmelerini kolaylaştırıcı bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Ülkemizde son 15 yıldır mesleki eğitime öncelik verilmesi ve buna uygun politikalar uygulanmasıyla önemli başarılar kazanılmış olmasına rağmen, yeni ve rekabetçi politikaların hayata geçirilmesi kaçınılmazdır.

Mesleki Eğitim ve Ekonomi İlişkisi

İş gücünün niteliklerinin yükseltilmesi amacıyla yapılan mesleki eğitim çalışmalarında bireyin sadece mesleğin yapısına ilişkin teknik bilgilerle donatılması yeterli olmamakta, bireyin hukuka ve demokratik hak ve özgürlüklere saygılı, iş sağlığı ve güvenliğini öğrenmiş, çevre bilincine sahip ulusal kültür ve değerleri evrensel kültür ile birlikte özümsemiş kişiler olarak yetiştirilmeleri de amaçlanmalıdır.

Mesleki eğitimin birey bakımından işlevsel olabilmesi için, eğitimin iş bulmada kolaylık, istihdam güvencesini yükseltme, daha iyi ücret, işte yükselme şansını artırma, işte üretkenlik vs. gibi getiriler sağlaması gerekmektedir. Dolayısıyla, mesleki eğitim sisteminin toplum ve birey bakımından işlevselliği, iş gücü piyasası ve istihdam sistemi ile eş güdümlü halinde olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, eğitim durumuna ilişkin iyileşmeler, ücret ve iş bulma şansını artırma, işsiz kalma riskini azaltma gibi iş yaşamına ilişkin katkılar sağlayarak kazançlar üzerinde belirgin artışlara neden olmaktadır. Bu bağlamda bireylerin eğitim durumlarının iyileştirilmesi ve yeterliliklerinin artırılması; işsizlik ve yoksullukla mücadelede etkin bir sosyal politika aracı olarak ön plana çıkmaktadır.

Gelecek İçin Politika Önerileri

- Eğitim kalitesi bakımından sağlanan gelişim henüz yeterli düzeyde değildir. Özellikle mesleki eğitimde kalitenin sağlanmasının birinci temel unsuru mesleki yeterlilikler paralelinde hazırlanacak olan eğitim programları ve müfredatlarıdır. Bunun için mesleki

eğitimde programlar ve müfredatlar hızlı bir şekilde yeterliliklerle uyumlu hale getirilmiştir. Kalitenin ikinci temel unsuru öğretmen ve eğitici yeterliliğidir. Üçüncü temel unsuru ise öğrenme ortamlarıdır. Bu unsurları iyileştirilecek önlemler alınmalıdır.

- Türk eğitim sistemi açık, şeffaf, adil, esnek, öğrenmeyi özendirici, teşvik edici, öğrenci merkezli ve taleplere duyarlı bir hale gelmelidir.

İş gücünün niteliklerinin yükseltilmesi amacıyla yapılan mesleki eğitim çalışmalarında bireyin sadece mesleğin yapısına ilişkin teknik bilgilerle donatılması yeterli olmamakta, bireyin hukuka ve demokratik hak ve özgürlüklere saygılı, iş sağlığı ve güvenliğini öğrenmiş, çevre bilincine sahip ulusal kültür ve değerleri evrensel kültür ile birlikte özümsemiş kişiler olarak yetiştirilmeleri de amaçlanmalıdır.

- Yönetimde görev, yetki ve sorumlulukların dengeli dağılımına ve yerinden yönetim ilkelerine önem verilmelidir.
- Talebe/ihtiyaca dayalı esnek bir eğitim sistemi oluşturulmalıdır.
- Eğitim fırsatlarına erişimde bölgeler ve cinsiyetler arası farklılıkların azaltılmasına özel önem verilmelidir.
- MYK bünyesinde oluşturulan Türkiye Ye-

terlilikler Çerçevesi kapsamında hazırlanan Ulusal Meslek Standardı ve Ulusal Yeterlilik hazırlama çalışmaları tüm sektörlerle yaygınlaştırılmalıdır.

- Mesleki eğitimin en temel bileşenlerinden biri olan önceki öğrenmelerin tanınması kapsamında hali hazırda iş gücü piyasasında çalışan kişilerin yeterliliklerini ölçmek amacıyla oluşturulan VOC-TEST (Sınav ve Belgelendirme) Merkezleri desteklenerek yeterlilikleri kanıtlanmış iş gücü artırılmalıdır.
- Mesleki ve teknik okulların alanlara ve bölgelere dağılımında insan gücü ihtiyaçlarına ilişkin göstergeler esas alınmalıdır.
- Şehirlere göç eden ailelerin her eğitim seviyesindeki çocuklarına sivil toplum kuruluşları, belediyeler, halk eğitim merkezleri, rehberlik ve araştırma merkezleri ile rehberlik ve yönlendirme hizmetleri verilmelidir.

Sonuç

Bir ülkenin gelişmişliği ve refahı; o ülke insanların "Hayat Boyu Öğrenme" çerçevesinde kaliteli bir eğitim almaları ve bu eğitim ile kazandıkları bilgi, beceriyle ekonomik büyümeye yapabilecekleri katkıya bağlıdır. Nitelikli insan gücü arzının oluşturulması, dışa açılma ve uluslararası rekabet gücü kazanma çabası içinde olan ekonomimiz için hayati önem taşımaktadır. Ekonomi ile mesleki eğitim arasındaki ilişkinin çatı kavramı kalkınmadır.

Bu nedenle öncelikle 2023 hedeflerine ulaşmak ve dünyanın 10 büyük ekonomisi arasında yer almak istiyorsak mesleki eğitim sistemini yeterliliklere dayalı ve esnek hale getirmeliyiz.

Bu kapsamda yapılacak olan çalışmalar ülkemizin kalkınmasında önemli bir araç olacaktır.

ESNAF VE SANATKÂRLARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Esnaf ve sanatkarlar; ülkemizin ekonomik ve toplumsal hayatında vazgeçilmez öneme sahiptir. Ülkemizde; ekonomik ve sosyal kalkınmanın dengeli biçimde sağlanması, dağıtılması ve sürdürülmesine yaptıkları katkı, işsizliğin azaltılması ve yeni istihdam alanlarının yaratılmasında oynadıkları rol ve piyasa koşullarında meydana gelen değişmelere hızlı uyum sağlayabilen esnek yapıları, esnaf ve sanatkarları, ekonomik, toplumsal ve sosyal yönlerden vazgeçilmez koluma taşımaktadır.

Esnaf ve sanatkar istikrarlı bir ekonomik ve siyasi ortamda yaşar. Esnafın sayısal olarak yaygın olduğu ülkelerde gelir dağılımı dengelidir, bölgeler arasında gelişmişlik farkları azdır. Yeni esnaf işletmelerinin açılmasıyla ekonomi canlanır. Esnaf istihdam yaratır, işsizliğe çare olur, nitelikli işgücünü işyeri ortamında yetiştirir, ülkenin nitelikli insan kaynağı ihtiyacının karşılanmasına katkı verir.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler, ülkemizdeki işletmelerin %99,9'unu oluşturmakta, istihdam-

daki payları %81, katma değerdeki payları %59 olarak hesaplanmaktadır. KOBİ tanımı içinde yer alan işletmelerin %96,5'i ise mikro ölçekli işletme olarak adlandırılan 1-9 kişinin çalıştığı işletmelerdir. Esnaf ve sanatkar camiası, yanlarında çalışanlar ve aileleri ile birlikte ülkemizin neredeyse beşte birini oluşturmaktadır.

Esnaf ve sanatkârlarımız; özellikle işletme sayılarının çokluğu, ülke çapında istihdama sağladıkları büyük katkı, bölgesel sosyo-ekonomik dengelerin kurulması ve üretimde azımsanmayacak bir paya sahip olmaları nedeniyle, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ekonomik ve sosyal yönlerden büyük önem taşımaktadır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın bu önemi;

- Emek yoğun teknoloji ile çalışma özelliğine bağlı olarak ülke çapında istihdamı artırmaya ve işsizliği azaltmaya katkıda bulunma,
- Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kısa sürede ve daha kolay uyum sağlama,

- Bölgeler arası dengeli gelişmeye ve büyüme-ye katkıda bulunma,
- Büyük sanayi işletmelerinin tamamlayıcısı durumunda olma ve yan sanayi olarak faaliyette bulunma,
- Nitelikli (meslek sahibi) elemanların yetiştirilmesine katkıda bulunma,
- Rekabet koşullarına süratle uyum sağlayabilme,
- Gelir yelpazesi içinde orta sınıf rolü oynama ve denge unsuru olma gibi özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Dünyada ve ülkemizde son yıllarda büyük gelişmeler ve değişimler yaşanmaktadır. Ülkemiz ekonomik, toplumsal ve siyasal hayatında göz ardı edilemeyecek derecede yere ve öneme sahip olan esnaf ve sanatkarlarımız, pek çok sorunla karşı karşıyadır.

Esnaf ve sanatkar kesimi, küreselleşmenin olumsuz etkilerini son birkaç yıldır zaten yoğun şekilde yaşamakta ve artan biçimde kan kaybetmeye devam etmektedir. Esnaf ve sanatkar

camiasının büyüklüğü düşünüldüğünde, esnaf ve sanatkarların yaşadığı ve yaşayacağı olumsuzlukların sadece kendine değil, toplumun geneline de yansıtacağı açıktır. Acilen esnaf ve sanatkar kesimini rahatlatıcı tedbirlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Esnaf ve sanatkarın durumunun iyi olması, işçi, memur ve çiftçinin gelirinin iyi olmasına bağlıdır. Halen esnafın en temel sorunu piyasalardaki talep daralmasının yarattığı azalan iş hacmi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunlardır.

Bu bağlamda; ülkemizde esnaf, sanatkâr ve küçük işletmelerin sorunları incelendiğinde, bu kesimin öncelikle; ekonomik, sosyal ve siyasal koşullar ile teknolojik gelişim, haksız rekabet, bölgesel farklılıklar gibi kendi kontrolleri dışında oluşan olumsuzluklardan etkilendikleri gözlenmektedir.

Bunun yanında esnaf ve sanatkarlarımızın en çok sorunla karşılaştığı konular arasında; uygun koşullu finansman imkanlarının yetersizliği, bazı mevzuat düzenlemeleri, pazarlama bilgisi eksikliği, mesleki eğitim eksikliği, teknolojik bilgi eksikliği, planlama, vergi ve sosyal güvenlik

uygulamaları, işyeri temini, ihracat yapamama, danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği ile bürokratik işlemler sayılabilir.

Destek Programlarında ve Teşvik Paketlerinde Esnaf ve Sanatkarlara Yer Verilmemesi

Küresel mali kriz, ülkeleri genellikle mali piyasaları vurarak etkilemiştir. Ancak ülkemizde kriz etkilerini doğrudan reel sektör üzerinde göstermiştir. İşsizlik oranındaki hızlı artış bunun en önemli göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bankaların krizin de etkisiyle kredi musluklarını kısması, özellikle mali sicilin bozuk olduğunu öne sürerek işletmeleri kredilendirmemesi esnafı içinden çıkılmaz bir kısır döngüye sürüklemektedir. Kredi alamayan ve borçlarını ödeyemeyen esnaf ve sanatkar, önce varsa çalışanlarının işine son vermekte ve nihayetinde işyerini kapatarak işsizler ordusuna katılmaktadır.

Küresel mali krizden en fazla etkilenen kesim esnaf ve sanatkarlardır. Tüketicimin azalması sonucunda daralan iş hacmi esnafın işyerini ayakta tutmasını imkansız hale getirecek boyuta ulaşmıştır. Bugün esnafın en önemli sorunu iş yapamamaktır. İş hacminin daralması ve düşen karlılık, esnafın zorunlu giderlerini bile karşıyamaz duruma düşmesine neden olmaktadır. Aldığı kredisini ödeyemeyen, vergi ve sosyal

güvenlik primlerini yatıramayan esnaf ve sanatkar sayısı hızla artmaktadır.

Bankaların krizin de etkisiyle kredi musluklarını kısması, özellikle mali sicilin bozuk olduğunu öne sürerek işletmeleri kredilendirmemesi esnafı içinden çıkılmaz bir kısır döngüye sürüklemektedir. Kredi alamayan ve borçlarını ödeyemeyen esnaf ve sanatkar, önce varsa çalışanlarının işine son vermekte ve nihayetinde işyerini kapatarak işsizler ordusuna katılmaktadır.

Krizin bundan sonra da esnaf ve sanatkarı olumsuz anlamda etkilemeye devam edeceği ekonomi çevrelerince var sayılmaktadır. 2001 yılında yaşanan ekonomik krizden de en çok esnaf ve sanatkarlar etkilenmiştir. 2001 krizinin etkilerini üzerinden atamadan yeni bir kriz dalgası ile karşı karşıya kalan esnaf ve sanatkarların, bu kez dışarıdan destek almadan krizi atlattığı mümkün görünmemektedir.

Hükümet tarafından açıklanan destek ve teşvik paketlerinden esnaf ve sanatkarlarımız umduklarını bulamamışlardır. Destek ve teşvikler büyük yatırımlara verilmiş, doğrudan esnafa yansıyan hiçbir teşvik hayata geçirilmemiştir. Oysa esnaf ve sanatkarlar ülke ekonomisinde ve toplumsal hayatta istikrar için hayati derecede önem taşıyan çok geniş bir camidir. İstihdam yaratan esnaf, zaten işsizliğin korkutucu düzeye ulaştığı bu ortamda işyerini kapatıp iş arar hale getirilmemelidir. Ülke ekonomisinin canlandırılması için hazırlanan destek paketlerine esnaf ve sanatkarlar da mutlaka dahil edilmelidir. Zaten esnaf ve sanatkara verilecek destek doğrudan halka ve ekonomiye yansiyacaktır.

Yeni teşvik paketinde esnaf ve sanatkarlar için;

- Yeni işyeri açacak esnaf ve sanatkarlara 5 yıl süreyle vergi indirimi,
- Nakliyeciler esnafına indirimli akaryakıt,

- Şoför, minibüsçü ve servisçi esnafına bir kereye mahsus KDV ve ÖTV alınmadan araçlarını yenileme imkanı,
- Esnafın yanında çalışanların sosyal güvenlik primlerinde indirim,
- Kalfaların sigorta primlerinin Devlet tarafından karşılanması,
- Enerji fiyatlarında indirime gidilmesi,
- T. Halk Bankası tarafından kullanılan esnaf kredilerinde değişik alternatifler getirilmesi, kredilerin % 0'dan başlayan faizlerle çeşitlendirilmesi gibi doğrudan esnafı hedef alan destek ve teşvikler yer almalıdır.

Yine teşvik paketinde yer almak üzere prim borçları gecikme faizlerinde düzenleme beklenmektedir. Esnaf ve sanatkarlar, krizin de etkisiyle vergi ve sosyal güvenlik prim borçları altında ezilmektedir. Bu borçlara uygulanan gecikme zammı oranı %30'dur. Vergi ve sosyal güvenlik prim borçlarının yeniden yapılandırılması acil ihtiyaç haline gelmiştir.

Esnaf ve sanatkarların birikmiş vergi ve sosyal güvenlik prim borçlarının gecikme faizleri; enflasyon oranı esas alınarak yeniden yapılandırılmalıdır. Esnaf ve sanatkarlar bu borçları 36 aydan az olmamak üzere belirlenecek vadelerle geri ödeyebilmelidir.

Mesleki Eğitim ve İstihdam

Milli eğitim sistemimizdeki temel sorunların başında eğitim ile istihdam arasındaki kopukluk gelmektedir. Bugün eğitim sistemimiz; bir yandan genel lise mezunu, herhangi bir mesleki bilgi ve beceriye sahip olmayan ve üniversite kapısından geri dönen milyonlarca gencimizi, bir yandan üniversite mezunu olup, halen istediği gibi bir iş sahibi olamayan azımsanamayacak sayıda gencimizi, diğer yandan ise mesleki eğitimden geçmiş ancak kendi mesleğinde istihdam edilemeyen çok sayıda gencimizi üreten çarpık bir sistem görünümü taşımaktadır. Bunların yanında iş piyasasında özellikle ara kalifiye insan gücü bulma konusunda sıkıntı yaşandığı da dikkate alınır, eğitim sistemimizin verimsizliği ve kaynak israfı ortaya çıkmaktadır.

Eğitim sistemimizin iş piyasasının talep ettiği insan g¼c¼n¼ karşılar hale gelebilmesi iin mutlaka eğitim ile istihdam arasındaki k¼pr¼lerin kurulması ve işler hale getirilmesi bir zorunluluktur. Halihazırda var olan eğitim kurumları ile iş piyasasının akt¼rleri olan meslek kuruluşlarını, işi ve işveren ¼rg¼tlerini bir araya getiren mekanizmaların daha demokratik, katılımcı, etkin ve verimli alıştırılmalarının sağlanması gerekmektedir.

¼lkemizde genel ve mesleki eğitim sistemi arasındaki orantısızlık mesleki eğitim sistemi iinde ¼rg¼n mesleki eğitim ile ıracılık eğitimi arasında da g¼r¼lmektedir. Bilindiği gibi, ıracılık eğitimi daha ok esnaf-sanatkarlar ve KOB¼'ler tarafından tercih edilen bir sistem olup, pratik eğitim tarafı ağır basmaktadır. İş piyasasındaki birok ara insan g¼c¼ bu sistem iinden yetişmekte ve iş piyasası bu sistemden yetişenlerden memnun kalmakta ve tercih etmektedir. İş piyasasında bazı meslekler daha fazla teorik bilgi tabanı gerektirirken bazı meslekler daha

fazla beceri gerektirmektedir. Teorik y¼n¼ ağır basan mesleklerin ¼rg¼n eğitim yoluyla ¼đretilmesi doğru bir yaklaşım olmakla birlikte, beceri y¼n¼ ağır basan mesleklerin ıracılık eğitimine y¼nlendirilmesi ve ıracılık eğitiminin kalitesinin arttırılması ¼nem taşımaktadır.

Son yıllarda ıracılık eğitimi ciddi şekilde ihmal edilmiş, zaten sosyal prestiji ok az olan bu sistem, geliştirilmek yerine yok sayılmıştır. Buna karşılık, toplumda yaşanan yoğun işsizlik ve ıracılık eğitimine girişte aranan ¼st yaş sınırının kalkması nedeniyle, d¼z lise ve ¼niversite mezunu işsiz genlerin ıracılık eğitimi yoluyla kendilerini yeni meslek alanlarına y¼nlendirmesi m¼mk¼n olmaya başlamıştır. Bu kesim iin ciddi bir alternatif olan ıracılık eğitiminin eğiticisiyle, eğitim ortamıyla ve eğitim programlarıyla yenilenmesi ve geliştirilmesi, bir yandan mesleki eğitim sistemimizi geliştirirken, diğer yandan da işsizlik gibi toplumsal bir tehlikenin giderilmesine katkı sağlayacaktır.

Ülkemizde mesleki eğitim sistemimizin temellerini oluşturan, hukuki alt yapıyı kuran 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun tarafları; devlet, işçi ve işveren kuruluşlarıdır. Mesleki eğitim bu üçlü yapının yakın işbirliği ve koordinesi ile gerçekleştirilecek bir eğitim modelidir. Mesleki eğitim aynı zamanda tüm eğitim türleri içinde en fazla maddi yatırım ve mali kaynak gerektiren eğitim türüdür. Bu nedenle hiçbir ülkede mesleki eğitim sadece Devlet tarafından yürütülmemektedir. Mutlaka iş piyasasının diğer taraflarının bu eğitime katılması ve katkı vermesi gerekmektedir.

Ülkemizde işletmelerin üzerindeki istihdam yükü gözden geçirilerek, rekabet etme ve istihdam yaratma hedeflerini gerçekleştirmeye imkan tanıyacak bir düzeye çekilmeli ve teşvik edici yönü ağır basan bir yaklaşımla ele alınmalıdır. İşletmede çalışan sayısı arttıkça, vergi ve sigorta primi gibi yüklerde azalışı sağlayacak önlemler alınmalıdır. Bunun yanında nitelikli istihdamı sağlamak açısından, meslek lisesi veya çıraklık eğitim merkezlerine devam eden gençleri istihdam eden esnaf-sanatkar ve küçük işletmelere vergi indirim, sigorta primi indirim, kredi verilmesi gibi teşvik ve kolaylıklar sağlanarak mesleki eğitim yapan işyerleri özendirilmelidir. Devlet tarafından yapılacak özelleştirmelerde çalışanları koruyucu önlemler alınmalıdır. Özelleştirme sonucu işlerini kaybeden kişilerin küçük girişimci olarak iş piyasasına geri dönmeleri konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Bu kapsamda bu kişilere yönelik olarak girişimcilik eğitimi, mesleki eğitim sunulmalı ve ucuz kredi mekanizmaları geliştirilmelidir.

Finansman

Esnaf ve sanatkarların temel sorun alanlarından biri, finansman ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanamamasıdır. Esnaf ve sanatkarların mevcut finansman durumlarının iyi irdelenmesi, finansman sorunlarının temeline inilerek, doğru ve rasyonel çözümlere gidilmesi üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

Esnaf ve sanatkar kesimi, sahip olduğu bir takım özellikler nedeniyle ve elbette ekonomik gelişmelere bağlı olarak kredi temininde ve kullanımında sorunlar yaşamaktadır. Küresel mali krizin giderek ağırlaştığı günümüzde yaşanan finansal sorunların başlıcaları aşağıda sıralanmaktadır.

1- Mali Sicil Sorunu:

Esnaf ve sanatkarlar, son birkaç yıldır piyasalarda var olan talep daralmasından ciddi olarak olumsuz etkilenmiştir. Talep daralmasının yarattığı olumsuzlukları aşabilmek için krediye ihtiyaç duyan esnaf ve sanatkarların karşısına önemli bir sorun çıkmaktadır.

Esnaf ve sanatkarlar, krizin de etkisiyle vergi ve sosyal güvenlik prim borçları altında ezilmektedir. Bu borçlara uygulanan gecikme zammı oranı %30'dur. Vergi ve sosyal güvenlik prim borçlarının yeniden yapılandırılması acil ihtiyaç haline gelmiştir.

2001 yılından bu yana kredi borcu ya da çek ve senetleri nedeniyle bankalar ile ihtilafa düşen çok sayıda esnaf ve sanatkâr kredi kullanmakta sorun yaşamaktadır. 2003 yılında bankacılıkta kara liste olarak adlandırılan olumsuz mali sicil silinmesine ilişkin yasal düzenleme bankalar tarafından uygulanmamıştır.

2009 yılı Ocak ayında 5834 sayılı Karşılıksız Çek ve Protestolu Senetler ile Kredi ve Kredi Kartları Borçlarına İlişkin Kayıtların Dikkate Alınmaması Hakkında Kanun çıkarılmıştır. Ancak bu Kanun

nun da bankalarca dikkate alınmadığına dair Derneğimize çok sayıda şikayet ulaşmaktadır.

Bankacılıkta kara liste olarak adlandırılan, geçmişe dönük olumsuz bilgileri kullanma uygulamasına son verilmesi ve yasal düzenlemenin hayata geçirilmesi hususunda bankalar nezdinde Hükümet tarafından baskıda bulunulmalıdır.

2- Teminat Sorunu:

Esnaf ve sanatkarlarımızın en önemli problemlerinden biri, krediye ulaşamamaktır. Kredi temini önündeki en önemli engellerden biri ise bankaların istediği yeterlilikte teminat gösterememektir. Bankaların kredi verirken istediği teminat, özellikle mikro ölçekli esnaf ve sanatkar işletmeleri açısından çoğu kez yerine getirile-

Esnaf ve sanatkarımızın yenileşmesi ve küresel ekonomiyle uyumlu hale gelerek rekabet edebilmesi için Hükümet tarafından esnaf ve sanatkara verilen krediler çeşitlendirilmeli ve acil ihtiyaçlara yönelik yeni kredi paketleri hazırlanmalıdır.

meyecek kadar ağır olmaktadır.

Bu sorunun çözülebilmesi için önemli bir araç olan Kredi Garanti Fonundan esnaf ve sanatkarlar çok düşük seviyede yararlanabilmektedir. Oysa KGF'nin kuruluş amacı küçük ve orta ölçekli işletmelerin finans temininde karşılaştıkları en önemli sorunlarından biri olan teminat sorununu çözerek bu işletmelerin ekonomiye sağladıkları katkının artırılmasıdır.

1991 yılında kurulan Kredi Garanti Fonu, bugün esnaf ve sanatkarı dışlayan bir kurum haline gelmiştir. Kredi Garanti Fonundan esnaf ve sanatkarların da azami ölçüde yararlanabilmesi sağlanmalıdır.

3- Vergi ve Sosyal Güvenlik Prim Borçları:

Devletin vergiye ihtiyacı vardır. Vergi barışı yürürlüğe konulmuş olmasına rağmen küresel mali kriz dikkate alınarak tekrar ele alınmasında yarar bulunmaktadır. Esnaf ve sanatkarların vergi borç faizlerinin silinerek kalan kısmının uzun vade ile yapılandırılması halinde bundan hem esnaf ve sanatkar hem de vergi gelirleri artacağı için Devlet yarar sağlayacaktır.

4- Diğer Mali Sorunlar ve Öneriler:

Bugün, esnaf ve sanatkarlara sağlanan finansman destekleri içindeki en önemli payı kooperatif kredileri oluşturmaktadır. Esnaf ve sanatkarlara finansman açısından devlet desteği sürdürülmeli, KOBİ'lere sunulan kredilendirme hizmetleri konusunda tüm bankacılık sistemini içine alacak şekilde genişletilmeli ve Avrupa Birliği ülkelerinin uygulamaları dikkate alınarak, yeni kredi ve teşvik sistemlerinin yürürlüğe konulması sağlanmalıdır.

Giderek daha rekabetçi bir ekonomik ortamda faaliyetlerini sürdürmek zorunda kalan esnaf-sanatkarlar, iş hacimlerini genişleterek büyümek istediklerinde; acil kaynak gereksinimi duymaktadır.

Bu talebin karşılanması amacıyla; esnaf-sanatkar ve küçük işletmelerin geliştirilmesi, yeni istihdam olanaklarının sağlanması, teknolojik yenilenmeye gidilmesi ve ürün kalitesinin geliştirilmesi için kooperatifler aracılığıyla kullanılan krediler; şahıs limitlerinin yükseltilmesi, vade uzatımı ve faiz indirimi gibi desteklerle daha cazip hale getirilmelidir.

Sektörler ve meslekler itibarıyla yapılacak tespit

ve değerlendirmelere göre; esnaf ve sanatkarlara esnaf ve kefalet kooperatifleri aracılığı ile kullandırılan krediler mesleklere göre çeşitlendirilmeli, özellikle kredilerin vadeleri uzatılmalı ve bütçeden ayrılan destek miktarı arttırılmalıdır.

Esnaf ve sanatkarımızın yenileşmesi ve küresel ekonomiyle uyumlu hale gelerek rekabet edebilmesi için Hükümet tarafından esnaf ve sanatkara verilen krediler çeşitlendirilmeli ve acil ihtiyaçlara yönelik yeni kredi paketleri hazırlanmalıdır.

Bu kapsamda;

- İşyerini yeniden dizayn eden ve işyerine yeni ekipman alan esnaf ve sanatkarımıza, yapmış olduğu harcama için fatura karşılığı faizsiz olarak 100.000 TL'ye kadar 5 yıl vadeli, 2 yıl ödemesiz, 3 yıl aylık eşit taksitlerle ödenecek şekilde "Yenileme Kredisi",
- İşini geliştirmek ve büyötmek, iş değişikliği yapmak isteyen esnaf ve sanatkarlarımıza

50.000 TL'ye kadar 3 yıl vadeli, 1 yıl ödemesiz, 2 yıl aylık eşit taksitlerle ödemeli "İşini Geliştirme Kredisi",

- Tüm esnaf ve sanatkarımıza 50.000 TL'ye kadar devlet tarafından faizin yarısı sübvansede edilerek Esnaf Kefalet Kredi Kooperatifleri aracılığıyla veya diğer bankalar nezdinde 1 yıl ödemesiz, geriye kalan 2 yıl aylık taksitler halinde ödemeli, 3 yıl vadeli "İşletme Kredisi" ve benzeri yeni kredi paketleri oluşturulmalıdır.

Küçük işletmelerin kredi alabilmelerinde önemli bir engel teşkil eden teminat sıkıntısının aşılmasında önemli bir mekanizma olan Esnaf Kredi ve Kefalet Kooperatifleri ve Kredi Garanti Fonu uygulamalarının daha da etkin kılınması sağlanmalıdır.

Kosgeb Destekleri

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB); 1990 yılında kurulmuştur. Kuruluş gerekçesi, küçük

ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin çeşitli araçlarla desteklenerek; bu işletmelerin büyümesi ve gelişmesi için uygun ortamlar yaratılması ve ekonomiye daha fazla katma değer yaratmalarına imkan verilmesi olarak ortaya konulmuştur. KOSGEB, imalat sanayinde yer alan işletmeler için üstlendiği misyonu uzun yıllar boyunca yerine getirmiş, ancak işletmelerin yaklaşık %97'sini oluşturan esnaf ve sanatkarlar KOSGEB desteklerinden yeterince yararlanamamışlardır.

Vergi

Esnaf ve sanatkarlarımızın vergi uygulamalarından kaynaklanan sorunlarının başında yüksek vergi oranları gelmektedir. Son yıllarda, vergilendirme politikasında dolaylı vergilere ağırlık verildiği, doğrudan vergilerin daha az önemsendiği görülmektedir.

Dolaylı vergilerin adil olmayan, az kazananın da çok kazananın da aynı oranda ödediği bir vergi türü olduğu bilinmektedir. AB ve OECD ülkelerinde ortalama %30 civarında olan dolaylı vergi-

lerin toplam vergi gelirlerindeki payı, Türkiye'de son yıllarda %70'lere yükselmiştir. Yüksek oranlı vergilerin, kayıt dışılığı özendirdiği, vergi öncesi net karın azaltılmasına neden olduğu ve yüksek fiyatlar nedeniyle mal ve hizmetlere olan talebin azalmasına yol açtığı ve böylece sadece dolaylı vergilerin değil, gelir üzerinden alınan vergilerin de azalmasına neden olduğu herkes tarafından bilinmektedir.

Esnaf ve sanatkarlarımızın, ödemekte olduğu çok sayıda vergi ve harçlara sosyal güvenlik primi yükü de ilave edildiğinde, altından kalkamayacak bir dolaylı vergi ve prim yüküne rağmen esnaf ve sanatkarlarımız ayakta kalma mücadelesi vermektedirler.

Dolaylı vergilerin ve sosyal güvenlik primlerinin azaltılması halinde, hem esnaf ve sanatkarlarımızın mali yükü hafifleyecek, hem de vatandaşlarımızın alım gücünün yükselmesiyle beraber ekonomide bir canlanma ortaya çıkacaktır. Sonuçta, dolaylı vergilerin toplam vergiler içindeki

payının azalmasına rağmen, gelir üzerinden alınan vergilerin artmasıyla toplam vergi gelirlerinde de bir artış görülecektir.

4369 sayılı Kanunla getirilen ve 1999 yılından bu yana uygulanan basit usulde vergilendirme sisteminin devamı, esnaf ve sanatkarlarımız için son derece önemlidir.

Yaklaşık 737 bin esnaf ve sanatkarımız, gelir vergisini bu sistemle ödemektedir. Basit usul uygulaması, esnaf ve sanatkarlarımızın gerçek kazançlarının beyan edildiği, ancak verginin hesaplanmasından beyanına kadar olan sürecin gerçek usule kıyasla daha basit yöntemlerle gerçekleştirildiği bir sistemdir. Bu sistemin gerçek usulden tek farkı, kazancı ancak geçimini sağlamaya yetecek kadar düşük olan esnaf ve sanatkarlarımıza defter tutma yükümlülüğünün getirilmemiş olmasıdır. Beyannameler, son derece cüzi bir ücret karşılığında esnaf ve sanatkarlar odalarında istihdam edilen serbest muhasebeci ve mali müşavirlerce hazırlanmaktadır. Basit usul uygulaması, vergilendirme ile ilgili ödevlerini yerine getirmeleri açısından esnaf ve sanatkarlarımızın maliyetlerini azaltan oldukça önemli bir uygulamadır ve aynen devam ettirilmesi gerekmektedir.

Asgari geçim indirimi, çağdaş bir vergilendirme sisteminin vazgeçilmez bir parçasıdır ve tüm gelişmiş ülkelerde uzun yıllardır uygulanmaktadır. Bu sistemin Türkiye’de de uygulanacak olması şüphesiz memnun edici bir gelişmedir. Ancak, asgari geçim indirimi, dünyanın her yerinde, tüm gelir vergisi mükellefleri için uygulanırken ülkemizde sadece ücretli çalışanlar için uygulanacak olması oldukça üzüntü vericidir. Oysa esnaf ve sanatkarlarımız çoğunlukla emeğiyle geçinen, Kanundaki ifadesiyle faaliyet sermayesinden ziyade emeğine dayanan bir meslek grubudur. Dolayısıyla, asgari geçim indirimi uygulamasının, başta esnaf ve sanatkarlarımız olmak üzere tüm gelir vergisi mükelleflerini kapsamı, çağdaş bir vergilendirme sisteminin gereğidir.

Esnaf ve sanatkar kesimi için, sosyal güvenlik borçlarında olduğu gibi, vergi ile ilgili birikmiş borçların da yeniden yapılandırılmasına yönelik yasal düzenleme yapılmalıdır.

Girişimciliği teşvik etmek, işsizliği azaltmak ve üretimi arttırmak amacıyla; ilk defa faaliyete başlayan esnaf ve sanatkarların 3 kişi veya üzeri istihdam sağlaması şartıyla, 5 yıl süre ile gelir vergisinden muaf tutulması için yasal düzenleme getirilmelidir.

AB ve OECD ülkelerinde ortalama %30 civarında olan dolaylı vergilerin toplam vergi gelirlerindeki payı, Türkiye’de son yıllarda %70’lere yükselmiştir. Yüksek oranlı vergilerin, kayıt dışılığı özendirdiği, vergi öncesi net karın azaltılmasına neden olduğu ve yüksek fiyatlar nedeniyle mal ve hizmetlere olan talebin azalmasına yol açtığı ve böylece sadece dolaylı vergilerin değil, gelir üzerinden alınan vergilerin de azalmasına neden olduğu herkes tarafından bilinmektedir.

Denizlerimizde yolcu ve yük taşımacılığı faaliyetiyle uğraşan esnaf ve sanatkarlarımız bulunmaktadır. İlgili mevzuata göre, denizlerde yük ve yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunanlardan, deniz ticaret odasına kayıt olanlar ÖTV’siz akaryakıt alabilirlerken, esnaf ve sanatkarlar odasına kaydolanlar bu imkandan yararlanamamaktadırlar. Bu uygulama, maalesef taciri esnafa karşı koruyan bir uygulamadır.

Ucuz akaryakıt alabilmek için deniz ticaret odalarına kayıt yaptırmak zorunda kalan esnaf ve

sanatkarlarımız, işlerinin gelişimi için ihtiyaçları olan krediyi, esnaf ve sanatkarlar kredi kefalet kooperatifleri aracılığıyla alamamaktadırlar. Bu durum, onları kredi kullanımıyla, ÖTV'siz akaryakıt alımı arasında bir tercih yapmaya zorlamaktadır. Oysa kanunlarımız, öncelikle zenginden ziyade fakiri desteklemeli ve teşvik etmelidir. Bu nedenle, ilgili mevzuat, esnaf ve sanatkarlar odalarına kayıtlı olanları da kapsayacak şekilde değiştirilmelidir.

Birkaç büyük şehrimizin dışında kalan yerlerde taksicilik faaliyeti, maliyeti yüksek, ancak talebi de düşük bir meslek kolu haline gelmiştir. Bu nedenle taksici esnafımıza da tıpkı deniz ve hava ulaşımında olduğu gibi ÖTV'siz akaryakıt temin etme imkanı tanınmalıdır.

Dünyada en yüksek akaryakıt fiyatı Türkiye'dedir. Bunun en büyük nedeni de dünyada akaryakıttan en yüksek verginin Türkiye'de alınmasıdır. Bu nedenle, hava ve deniz taşımacılığı faaliyetinde bulunanlara ÖTV'siz akaryakıt temin edilmesi imkanı sağlanmıştır. Oysa ulaşım alanında bir başka rekabet de kara taşımacılığında yaşanmaktadır. Özellikle şehir içi ulaşımın vazgeçilmez bir parçası olan taksici esnafımızın en büyük maliyeti şüphesiz akaryakıttır. Birkaç büyük şehrimizin dışında kalan yerlerde taksicilik faaliyeti, maliyeti yüksek, ancak talebi de düşük bir meslek kolu haline gelmiştir. Bu nedenle taksici esnafımıza da tıpkı deniz ve hava

ulaşımında olduğu gibi ÖTV'siz akaryakıt temin etme imkanı tanınmalıdır.

Bunların yanı sıra sorunları başlıklar altında değerlendirecek olursak eğer;

- Yüksek kiralar
- Adaletsiz vergilendirme ve fahiş oranlar
- Pazarlama ve Finans
- Yoğun yabancı sermaye akışı
- Üretim verimliliğinin düşük ve maliyetlerin çok olması
- İşgücü maliyetlerinin fazla olması
- Devlet desteğinin yetersizliği
- Düşük sermaye birikimi
- Yetersiz teknolojik altyapı
- Büyük alışveriş merkezleri (AVM)'ler
- Kalifiye işgücü yetersizliği
- Sosyal Güvenlik açısından mevzuatta açıkların olması
- Kaynak ve hammadde yetersizlikleri ve dışa bağımlı olmak
- Kayıt dışı ekonomi ve haksız rekabet
- İnternet gibi yeni ticaret ağlarının yaygınlaşması
- Uygun Pazarlama-Satış-Dağıtım kanallarını bulamamak
- Ahilik kültürünü genç kuşaklara aktaramamak ve bu alandaki çalışmaların yetersizliği

EKONOMİYE YANSI(MA)YAN KADIN GÜCÜ VE KADIN GÖZÜYLE G(W)20

2015 yılı Dönem Başkanlığı Türkiye tarafından üstlenilen ve Kasım ayında Antalya'da gerçekleşen G20 Zirvesinde birçok ilke imza atıldı. Ülkemizin dönem başkanlığını yürüttüğü bu süreç ekonomi başta olmak üzere toplumsal ve siyasal açılımlarıyla da kapsam bakımından oldukça genişti. Genç-20, Kadın-20, Sivil Toplum-20, Düşünce Kuruluşları-20, İş Dünyası-20 ve Emek Dünyası-20" şeklinde 6 açılım grubu faaliyet gösterdi. Bu açılım gruplarının sivil toplum kuruluşları olarak faaliyet gösteren iş dünyası ve sendikalardan oluşması ayrı bir zenginlik ve aynı zamanda geleceğe dair karar alma, inisiyatif üstlenme açısından toplumsal bir olgunluktu.

Ülkemiz açısından G20'ye ev sahipliği yapmak ekonominin istikrarı, büyümenin ve sürdürü-

lebilir kalkınmanın devamı açısından sayısız olumlu sonuçlar doğuracaktır. Ancak bir kadın gözüyle değerlendirecek olursak bu zirvede oluşturulan kadın açılım grubunun hangi konular üzerinde durması gerektiği, dünyada ve ülkemizde kadınların ekonomik ve toplumsal hayatta var olan sorunlarının tespitinden yola çıkmakta fayda var.

Kadınların hem toplumsal hayatta hem de çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar katlanarak artarken aynı zamanda içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Tüm dünyayı etkisi altına alan küreselleşmenin yaratmış olduğu olumsuz sonuçlar ve ekonomik krizlerden, özelleştirme ve taşeronlaşmadan, kayıt dışı işçilikten en çok etkilenen kadınlardır. Ekonomik kriz dönemlerinde

işten ilk çıkarılan, düşük ücretlerle çalıştırılan yine kadın çalışanlardır. Dünya nüfusunun yarısını kadınlar oluştururken kadınların ekonomik yaşama katılımı ve ekonomik kazanımdan pay almaları, nüfuslarıyla doğru orantılı değildir.

Küreselleşmeyle birlikte kadınların ekonomiye katılımlarında birtakım iyileştirmeler olmuşsa da kadın istihdamı, kamu hizmeti başta olmak üzere bütün hizmet sektöründe ağırlık kazanmıştır. Kadın istihdamında esas artış resmi verilerin ötesinde tutulmaktadır. Sosyal güvenceden yoksun, her türlü kural dışı içinde, kadın emeğinin sömürüldüğü kayıt dışı sektörler çığ gibi büyümektedir. Küreselleşmenin pozitif yanlarından bahsederek bunu bir cömertlik ve ihsan gibi sunanlar şu gerçekleri iyi görmelidir; resmi istatistiklerde kadınların işgücüne katılım oranında istikrarlı bir artış görülse de kadın işsizlik oranı ortalama oranların çok çok üzerindedir. Yine işini kaybetmiş kadınların yeniden işgücüne katılmaları daha uzun sürede gerçekleşmektedir.

Bugün dünyanın her yerinde genel anlamda iş, özel anlamıyla da kadın istihdamı meselesi vardır. Kırsal ve geleneksel yaşama biçiminden modern sanayi toplumuna geçişte, evinden hazırlıksız çıkartılıp ekonomik hayata dahil edilen kadın bir bakıma toplumsal sorunların başlamasından da sorumlu tutulmuş, sosyal değişimlerde yaşanan problemlerin muhatabı kabul edilmiştir. Başından sonuna kadar sorunu karmaşık kılan sebep, istihdam programlarının toplumsal yapılara ve değerlere uygun hazırlanmamasıdır. Başlangıç ve sonuçları itibarıyla, varlığın işleyişini sarsacak boyutta yeni sorun türleri ve alanlarının çıkması, bu yaşananları şu an sosyolojik bir olgudan çıkarıp tarihsel realiteye dönüştürmüştür.

Dünyada ve ülkemizde kadınların ekonomik ve siyasal yaşama katılımlarının artırılması, kalkınma ve büyümeden daha fazla pay almaları ve toplumsal konumlarının iyileştirilmesi, kalkınma hedeflerimizin en başında olmalıdır. Bunlar yapılırken var olan değerler içerisinde toplum

dinamiğinin vazgeçilmezi aile kurumunu koruma ve sağlamlaştırmaya ehemmiyet verilmeli politika ve stratejiler buna göre hazırlanmalıdır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi ekonomide kadın istihdamı artırılırken olumlu üreten kadın olgusu güçlendirilmelidir. Aksi durumda kadın tüketen ve tüketilen konumda kalarak acı travmalara sebebiyet verir. Şunu da eklemekte fayda var kadın üzerinden ve kadını öne çıkararak yeni üretim ve pazarlama alanı harıl harıl işletilmektedir. İşleyiş, her türlü beşeri zaaf ve ideolojik yönlendirmeyi kışkırtıcı araçlar olarak kullanabilmektedir. Bu saydığımız kadına yönelik olumsuzluklar ivedilikle masaya yatırılarak topyekûn bütün insanlığı ilgilendiren mesele olarak ele alınmalıdır. Bu girişimin de başlatıcıları yine kadınlar olmalıdır.

Kadınların iş gücü piyasasına kazandırılması; tüm ülke için bir kazanç olması yanında, kalkınmanın hızlandırılması ve ekonomik büyümenin dengeli bir yapıya kavuşması bakımından da önemlidir. Türkiye, kadınların iş gücüne katılım oranının OECD ortalama düzeylerine yükseltilmesinin, uzun vadede ekonomik büyümeye yaklaşık 0.6 puan etki edeceği öngörülmektedir. Ayrıca, kadınların çalışma hayatında yer almaları, ekonomik olarak güçlenmelerini sağlamakta, aile ve toplum içindeki konumlarını, karar alma süreçlerine katılımlarını iyileştirmekte, özgüvenlerini ve saygınlıklarını artırmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz olumsuzluklar ve tesbitlerle birlikte biz her bir girişimi kadınlar lehine çevirme anlayışıyla açılım grupları içerisinde Memursen Kadınlar Komisyonu olarak WOMEN20 (W20) açılım grubunun içerisinde kurulması, çalışması ve gündemin oluşturulması sürecinin de en başından itibaren yer aldık. 7 Eylül de Başbakan Sayın Ahmet Davutoğlu'nun açılış konferansı ile başlayan süreçle çalışma grubuna delege ve gözlemci sıfatıyla dahil olduk. Yoğun çalışma temposuyla geçen toplantılara ülkemizden ve üye ülkelerden bir çok temsilci ve kanaat önderi kadın katıldı. Bu aynı zamanda

farklı inanç, medeniyet ve kültürden kadınların birleşerek dünya kadınlarının geleceğine dair ortak dil ve aklın oluşturulmasıydı. Ana başlık ekonomi olmasına rağmen kadınlara dair bir çok konu çalışma gruplarınca masaya yatırılarak W20 sonuç bildirisinde yer aldı.

Şunu belirtmek gerekirse G20 ülkeleri yalnızca aynı çatı altında birleşmiş sıradan bir dizi ülke değildir. Bu ülkeler aynı zamanda dünyanın en büyük ekonomilerine sahip olup uygulamaya geçirmek üzere yaptıkları tüm proje çalışmaları, girişimleri ve politikaları ile dünyadaki diğer ülkelere örnek teşkil edecek ülkelerdir. Bu anlamda farklı açılım grupları içerisinde yer alan kadın açılım grubu Women20(W20), adaletsizliğin giderilmesi beklentisindeki tüm kadınlar adına örnek bir çalışma atmosferi oluşturarak kadın renkliliğini ve duyarlılığını da ortaya koydu.

W20'nin odak noktaları arasında "kadınların ekonomiye katılımı, cinsiyete dayalı adaletsizliğin giderilmesi, kadınların işgücüne katılım oranlarının artırılması, kadınlar ve erkekler arasındaki ücret farklılıklarının azaltılması" gibi konular yer alırken; çalışma gruplarında mültecilik, çatışma ve savaş mağduru kadın ve çocuklar, ülkelerin bunları önlemeye yönelik politika ve girişimleri, kadınların eğitimi, sosyo- kültürel durumlarının geliştirilmesi, ekonomiden ve kalkınmadan yeterince pay almaları gibi konular tartışılarak ortak çözüm geliştirmede takipçilik esas alındı. Kadın istihdamının toplumsal düzeni sarsmayacak bir biçimde artırılmasına yönelik yasal düzenlemeler ve ek politikalar hazırlanmasında STK' ler ve işgücü piyasasının önderlik yapması gerekmektedir. Kadın kimliğiyle oynanmadan insan merkezli yaklaşımlar esas alınarak yeni ekonomik politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Sağlam, dinamik bir toplum için öncelikle "üreten huzurlu kadın"a ihtiyaç vardır.

YENİ TÜRKİYE PERSPEKTİFİNDE 64. HÜKÜMETTEN BEKLENTİLER HÜKÜMET PROGRAMINA ÖNERİLER RAPORU*

* Memur-Sen tarafından hazırlanan bu rapor 64. Hükümeti kurmakla görevlendirilen Sayın Ahmet DAVUTOĞLU'na sunulmuştur.

GİRİŞ

1 Kasım 2015 tarihinde gerçekleştirilen 26. Dönem Milletvekili seçimleri sonucunda ülkemiz, **“Yeniden Büyük Türkiye”** ve **“Adil Bir Dünya”** ideali yolunda **“siyasi istikrar”**ın devamı noktasında önemli bir fırsat yakalamıştır. Milletimizin, kaos riskine karşı bizatihi kendi iradesiyle oluşturduğu bu siyasi istikrarı, sinerjiye ve kalıcı bir toplumsal uzlaşmaya dönüştürebilirse istikbalimizi daha kolay inşa edebiliriz.

Bu noktada, seçim sonuçlarını **“kazanan-kaybedenler”** şeklinde karşıt özneler üzerinden değil **“hep birlikte düşüneceğiz, hep birlikte üreteceğiz, hep birlikte kazanacağız”** temelinde ve hedef perspektifiyle analiz etmek ve değerlendirmek durumundayız.

1 Kasım 2015’de gerçekleştirilen seçimin sonucuna ilişkin analiz ve değerlendirme ya-

nında bir süreç değerlendirmesi yapmak ve bu amaçla 2000’li yılların başından bugüne, geçen sürece yönelik siyaset, ekonomi, çalışma hayatı ve siyasal sistem paradigması bazlı krizleri, dönüşüm, değişim ve reform hamlelerini de oluşturan tepkiler ve elde edilen sonuçlar üzerinden bir yakın dönem siyasi tarih okuması olarak kayıt altına almak yararlı olacaktır. Böylesi bir okuma yapmak, 1 Kasım seçimleriyle oluşan 26. Dönem Meclisinin ve bu Meclis içinden çıkacak 64. Hükümetin takip edeceği yol haritasının, gerçekleştireceği icraatların ve insanın tematik çerçevesinin belirlenmesi açısından da yarar sağlayacağı açıktır.

2000’li yılların başlangıcında yaşanan ekonomik krizin, siyaset kurumunun ürettiği bir kriz mi yoksa mevcut siyasi partilerin varlığını tehditle sonuçlanan bir kriz mi olduğu hem siyaset hem de akademi alanında tartışılma-

ya devam ediyor. Ancak, bu krizin sebep ve sonuç noktalarına ilişkin bazı ortak kabuller de oluşmuştur. İlki, siyasetin, kendisi üzerinde oluşan vesayeti içselleştirme olarak algılanan tutumu ile birçok alanda olduğu gibi ekonomi alanında da çözüm üretme ehliyet ve yetkisini kaybettiği algısıdır. Sonuç bağlamındaki ortak kabul ise bu kriz, sonraki süreçte sahneye çıkan siyasi partiler ve aktörler için, önceliğin vesayet sisteminin bertarafına verilmesi gerektiği bilincine sahip olma fırsatı oluşturmaktadır.

Krizlerin fırsata dönüştürülmesi noktasında önemli bir örnek olan bu kriz, Türkiye’de sadece siyaset sahnesindeki aktörlerin, partilerin değişmesi gibi bir sonuç üretmemiştir. Bunun yanında, 2002 yılında ortaya çıkan yeni siyasi irade ve bu iradenin iktidar olduğu süreçte takip ettiği politikalar üzerinden hem sosyolojik hem de ekonomik alanda yeni

bir orta sınıf, girişimci kitle ve geçmiş dönem kesimleriyle çok fazla ilişkisi bulunmayan sermaye gruplarının ve sivil toplum kuruluşlarının da ortaya çıkmasına, görünür olmasına zemin oluşturmuştur.

Siyaset, ekonomi ve sivil toplum gibi bir çok alanda kurumsal yapı değişimlerinin ve yeni lider tipolojilerinin ortaya çıkmasına imkan sağlayan bu süreç Türkiye’de; siyaset yapma şeklinden, ekonomik algılara, üretim modelinden, sivil toplum alanındaki sorumluluk alma kapasitesine bir çok değişim parametresi de üretmiştir. Bütün bu değişimler, sivilleşme, siyasi istikrarı kalıcı hale getirme, özgürleşme ve demokratikleşme gibi siyasal ve ekonomik sistemi doğrudan etkileyen ana kulvarlarda da geçmişin izlerini silmek, yeni bir gelecek rotası çizmek istek ve iradesini de tetiklemiştir.

Bütün bunların bir sonucu olarak; 2002’den bugüne siyasi istikrar-ekonomik istikrar, ve-

sayetin tasfiyesi-demokratik düzenin tahkimi, sivilleşme-özgürleşme, sivil toplum-demokratik katılım gibi ilişki ağlarında bir çoğu milletin talep ve beklentisi doğrultusunda şekillenmiş süreçler ve buna bağlı istedik sonuçlar elde edilmiştir. Şüphesiz, siyasi istikrar ve ekonomik istikrar arasındaki ilişkinin bir benzeri ve en az onun kadar kuvvetli bir şekilde ekonomi-çalışma hayatı, ekonomik büyüme-emek değeri arasında da vardır.

İkibinli yıllardan itibaren devam eden sürecin Türkiye için en önemli kazanımlarından biri hiç kuşkusuz; yeni bir orta sınıfın tekemmül etmesidir. Burada kastedilen orta sınıf, sadece ekonomik parametrelere dayalı bir sınıflama yanında siyasi alana, siyaset, diplomasi, eğitim, kültür gibi ana akım konulara müdahil olma yeterliliği/kapasitesi bağlamındaki sınıflamayı da içermektedir. Gelir düzeyi ile birlikte sorumluluk, yetki, ilgi ve etki düzeyi çerçevesinde de yeni bir orta sınıf oluşmuştur. Gelecek hedefleri bağlamında üretici, dengeleyici, eleştirici, direnç gösterici ve destek verici gibi farklı sıfatları yüklenebilen bu orta sınıf, siyaset kurumunun siyasi partilerden ibaret olmaması gerektiğine ilişkin -geçmişte izin verilmeyen- bir bilincin de hayat bulmasına kapı aralamıştır.

Vesayet zeminlerinin sivil siyasete dönük ür-kütme, sindirme (Cumhuriyet Mitingleri, 367 kararı, Parti Kapatma Davası, 17-25 Aralık, Gezi Parkı, Kobani eylemleri vb.) aparat ve kalkışmalarına karşı (Ortak Akıl Mitingleri, Milli İrade Platformu vb. yöntem ve oluşumlarla) gerektiğinde sorumluluk alan, püskürtme amaçlı direnç alanı oluşturma işlevini gerçekleştiren bu yapılar arasındaki işbirliği, siyasi istikrarın korunması, devamı ve diğer alanlarda sonuç üretici bir veriye dönüşmesine de katkı sağlamıştır.

Sivil toplum kuruluşlarının sivil alanın tasarlayıcısı olmaktan çok vesayetin palazlanması aparatı işlevi gördüğü geçmiş dönemlerin aksine, ikibinli yıllarla birlikte kendilerine alan üreten vesayet düzenini tahkim eden sivil inisiyatif bakışı, yerini kendilerini hükümet dışı yapılar olarak tasarlayan (ve hükümet dışı olmayı hükümet karşıtı olmak olarak tanımlama kolaylığına kaçmayan) ve bu duruşla kendilerinin varlık alanlarını tahkim edecek demokratik, özgürlükçü, sivil siyasal sistemi inşaya ve tahkime odaklanan sivil oluşumlar, ortaklık ve platformlar ağırlık kazanmıştır. Bu yönüyle, siyaset alanındaki istikrara, ekonomi alanındaki istikrar ve yeni arayışlara kendi zaviyelerinde kararlı duruş istikrarıyla yeninin, geleceğin inşasında çözüm odaklı paydaşlığı benimseyen sivil toplum anlayışı da eşlik etmiştir. Bu anlayışı benimseyen sivil toplum örgütlerinin başında ve öncüleri arasında Memur-Sen'in varlığı önemli bir yer tutuyor. Ülkenin sorunlarını, milletin sorunlarını, kamu görevlilerinin sorunlarını kendisi için varlık nedeni olarak görmek gibi bir kolaylığı reddeden ve çözüme yönelik teori ve pratikler geliştirmeyi var olma imkanı ve kendisini sivil toplum alanında var eden kitleye dönük sorumluluğunu yerine getirme fırsatı olarak gören Memur-Sen, Türkiye'nin son on beş yıllık "yeniyi inşa" yolculuğuna katkı ve katılım sağlama refleksiyle bir çok alanda dönüşüm süreçlerinin öncülüğü ve/veya paydaşlığını üstlenmiştir.

Bu çerçevede Memur-Sen, sivilleşme, özgürleşme ve demokratikleşme noktasındaki çalışmalara, restorasyon ve reformlara; çalışma hayatının, emek tarafının, kamu görevlilerinin ve kamu görevlileri sendikacılığının teklif, beklenti ve taleplerini karşılayacak, ihtiyaç ve gerekliliklerini demokratik sosyal hukuk devleti düzleminde gidermeyi mümkün kılacak bir

siyasal sistemin, ekonomi politiğinin, emekmek paradigmasının kurulması ve oluşması noktasında sivil toplum örgütü, emek örgütü faaliyet alanı olarak görmektedir. Bu anlayışla, Yeni Anayasa çalışmalarından Çözüm Sürecine, eğitim sisteminin demokratikleşmesinden, insani diplomasiye, medeniyetle bağımızı yeniden inşadan, medeniyet havzasındaki devlet ve toplumlarla ilişkilere bir çok alanda itirazlarını, inşacı tekliflerini, değiştirilmesi gereken mevzuattan, son verilmesi ya da hayata geçirilmesi gereken uygulamalara, somuta yönelik sivil itaatsizlik eylemlerini dile getirmiş, gerçekleştirmiştir.

1 Kasım seçimleri sürecinde de, siyaset kurumundan topluma yönelen mesajların, siyasi partilerin gelecek tasarımlarının sivil toplum idrakiyle ifade edilmesi ve anlamlandırılması noktasında fikri ve fiili sorumluluk üstlenen Memur-Sen, seçim sonuçlarına ilişkin analiz ve değerlendirmesini seçimin hemen akabinde kamuoyuyla paylaşmış ve sonuçlara yüklenmesi gereken anlam, sonuçların siyaset kurumuna yönelik olası etkilerini kamuoyuna açıklamıştır.

Seçimin kendi dinamikleri içerisinde ortaya konan bu iradenin bir devamı olarak da milletin, farklı toplum kesimlerinin, sınırlarımız dışında Türkiye’den beklentisi olan medeniyet paydaşlarımızın, dünya mazlum ve mağdurlarının 26. Dönem TBMM’nden ve 64. Hükümete yönelen beklentilerini, olası taleplerini de deklare etmek Memur-Sen açısından Türkiye’nin en büyük sivil toplum örgütü olmanın yüklediği doğal bir sorumluluktur. Sivil toplum örgütü olmanın yüklediği bu sorumluluğun öncesinde Türkiye’nin en büyük emek hareketi, kamu görevlileri sendikacılığının yetkili konfederasyonu, toplu pazarlık masasında kamu görevlileri sendikacılığının lider

öznesi olmak çerçevesi üzerinden, kamu görevlilerinin emek alanına, ücret alanına, kamu personel sistemi alanına dair teklif, talep ve beklentiler ile olmazsa olmazlar, kırmızı çizgiler kapsamında Memur-Sen’in, çalışma hayatı, özellikle de kamu görevlileri ve kamu hizmeti odaklı olarak 64. Hükümete yönelik beklentileri ve 64. Hükümetin programına ilişkin önerileri deklare etmesi de hem doğal sorumluluğu hem de mutlak görevidir.

Bu çerçevede, “Yeni Türkiye”, “Güçlü Türkiye”, “Yeniden Büyük Türkiye” gibi farklı isimlendirmeler tercih edilse de yeniyi inşaaya dair hedefin hem millet hem de devlet bağlamında “Türkiye” ortaklığı üzerinden isimlendirildiği gerçeğini iskalamadan, hükümeti kurma yetki ve sorumluluğunu üstlenen Adalet ve Kalkınma Partisi’nin seçim beyannamesinde ortaya koyduğu vaatleri de dikkate alarak yeni döneme dair tekliflerimizi, taleplerimizi, beklentilerimizi, önerilerimizi ve kırmızı çizgilerimizi kapsayacak şekilde 64. Hükümetten beklentilerimizi ve Hükümet Programına yönelik önerilerimizi genel hatlarıyla ifade etmek suretiyle bu sorumluk ve görevi yerine getirmeyi önemsiyoruz. Bununla birlikte, aşağıda yer verilen çerçeveye, ilerleyen süreçte konjonktürel zemin de dikkate alınarak yeni öneri ve beklentiler de aktif sivil toplum örgütü olmanın ve kendi sahasındaki gelişmeleri takip eden emek örgütü olmanın gereği olarak ortaya konacaktır.

II) 64. HÜKÜMETTEN BEKLENTİLER/ HÜKÜMET PROGRAMINA ÖNERİLER

Çalışma hayatının geçtiğimiz 13 yıllık süreçteki **en önemli kazanımlarından biri, hiç kuşkusuz kamu görevlileri sendikacılığı alanının gerek örgütlenme gerekse toplu pazarlık noktasında kat ettiği mesafedir.**

Kamu görevlilerinin, 2002 yılında anayasal ve yasal teminat altına alınan örgütlenme hakkı üzerinden elde ettiği örgütlü güç ile siyasi iktidarın özgürlükçü anlayışının birlikte gerçekleştirildiği fiili uzlaşmayla elde edilen **toplu pazarlık/sözleşme hakkı, kamu görevlilerinin ve kamu personel sisteminin vesayet dönemlerinin var ettiği “çekinik ve tepkisiz kitle” formundan kurtulmasını** hızlandırmıştır.

Yine bu dönemde “üçlü danışma sistemi” kurgusunun büyük oranda işlerlik kazanmış olması, temelde sivil toplum ve emek örgütü olarak dahil olduğu toplum yanında evrensel zemine de katkı üretmeyi erdem sayan sendikaların kabuğunu kırmasını kolaylaştırmıştır. **Katılımcı demokrasi uygulamalarının çalışma hayatı alanında önemli oranda yer aldığı bu dönem, hem kamu görevlileri sendikacılığının hem kamu personel sisteminin reform içerikli dönüşüm ve değişimlere adım atmasına da zemin hazırlamıştır.**

Kamu sektörü odaklı çalışma hayatının iki ana bileşeni olarak görülen kamu işvereni ile kamu görevlileri arasında etkileşim ve iletişim süreçlerinin geçmişle kıyaslanmayacak ölçüde arttığı bu dönemde, önemli işler başarılmıştır. Bu **başarıların kalıcı, sürdürülebilir ve toplumsal hayatın farklı bölümlerinde de istendik değişiklikler üretmesi hem bütünsel bir sistem tasarımını hem de birey-vatandaş için özgürleşme, özgürlüklerin teminat altına alınması ve yeni nesil haklarla tanışma imkan ve fırsatları oluşturma zemininin kamu görevlileri ile kamu görevlileri sendikaları/sendikacılığı alanı için de mümkün kılınmasını gerektirir.**

Bu çerçevede, çalışma hayatı, kamu görevlileri sendikacılığı ve kamu personel sistemine yönelik beklenti ve önerilerimizi belirlerken

de, hem yapılması hem de yapılmaması gerekenler şeklinde iki başlıklı bir kurgu oluşturmayı tercih ettik. Böyle bir yöntem tercihinin arka planında, 3. Dönem Toplu Sözleşme sürecinde ve sonucunda ortaya konulan çerçeve yer almaktadır. 3. Dönem toplu sözleşmesi, birlikte düşünülen, birlikte fikir üretilen, ortak hedef için makul çizgilere sadık kalınarak yapılan tartışmanın ne kadar önemli, gerekli ve değerli olduğunun zihinlerimiz tarafından kayıt altına alındığı süreç zenginliğiyle, sonuç ve kazanımlarıyla yapılması ve yapılmaması gerekenlere yönelik önemli bir veri kaynağıdır.

Bu noktada, kamu görevlileri ve kamu görevlileri sendikacılığı yoğun kamu merkezli çalışma hayatı kesitinde **3. Dönem Toplu sözleşmesiyle üretilen, elde edilen çalışma barışı ve toplumsal barış yeni kazanımlarla mutla-ka devam ettirilmelidir. Her yeni kazanımın yeni motivasyon kaynağına dönüşeceği ve 64. Hükümete yönelik güven endeksini daha yukarı seviyeye taşıyacağı gerçeği hepimizin malumudur. Böylesi bir motivasyonun üreteceği sinerji ve enerji Türkiye için hem içerde hem de dışarıda büyük katma değerler üretecektir.**

Bu motivasyonun ön şartı, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin seçim beyannamelerinde yer alan vaatlerine önce hükümet programında yer vermesi sonra da hayata geçirmesidir. Bunun yanında, toplamda 13 yılı aşan AK PARTİ iktidarları döneminde Kamu İşveren Heyeti ile Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti'nin toplu sözleşme süreçlerinde olgunlaştırdığı, Kamu Personel Danışma Kurulu başta olmak üzere toplu sözleşme masası dışı kazanım üretme zeminlerinde büyük oranda mutabakata vardığı konuların da hükümet programında yer alması gerektiğine inanıyor, inanç yanında bunun bir gereklilik olduğu kanaati de taşıyoruz.

A) HÜKÜMET PROGRAMININ TEMEL BAŞLIKLARI ARASINDA YER ALMASI GEREKTİĞİNE İNANDIĞIMIZ KONULAR

1) Kamunun İstihdama Öncülük Yapması

Tam istihdama ulaşınca kadar kamuya personel alımının **süreceği**, kişi başına düşen kamu görevlisi sayısında OECD ortalamasının hedefleneceği, kamunun hem işsizlikle mücadelede hem de istihdamda öncülük yapacağı, özellikle de “işsiz üniversiteliler, atanamayan öğretmenler” şeklindeki ajitasyon mottoların sona erdirilmesine yönelik bir projeksiyonun ortaya konacağı, mutlaka hükümet programında yer almalıdır.

2) Yeni Anayasanın Yapım ve Yazımı

Toplumsal sözleşme niteliği kazanmasına imkan sağlayacak şekilde tüm toplum kesimlerinin, farklı ideolojik grupların ve bütün siyasi eğilimlerin önermelerini, kaygılarını, çekincelerini ve çerçeve değerlerini ifade edeceği bir uzlaşma zemininde sivil, demokratik ve özgürlükçü yeni anayasa'nın yapım ve yazım süreçlerini hızlandırma perspektifi, Hükümet Programı'nda ifade edilmelidir.

3) Kamu Görevlilerine Grev ve Siyaset Hakkı

Kamu görevlilerinin siyaset ve grev haklarını teminat altına alacak anayasal çerçeve oluşturulması, Hükümet Programı'nda net şekilde ifade edilmelidir.

4) Kılık-Kıyafet Yasaklarının Kaldırılması

Kılık-Kıyafet konusunda sınırlama üreten yönetsel düzenlemeler ile fiili uygulamalara son verileceği ve bu kapsamda üniformalı kamu görevlilerine yönelik başörtüsü yasağı ile erkeklere yönelik kılık-kıyafet yasaklarının kaldırılmasının, ivedilikle gerçekleştirilecek işler kapsamında olduğu ifade edilmelidir.

5) Sendikal Örgütlenme Hakkının Kapsamının Genişletilmesi

Sendikal örgütlenme hakkına ilişkin sınırlamaların minimize edileceği, kamu görevlileri sendikacılığı alanında Ceza ve Tutukevlerinde görev yapan kamu görevlileri ile MGK ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği bünyesindeki kamu görevlilerine yönelik sendikal örgütlenme yasağının kaldırılacağı ve emeklilere sendika kurma ve mevcut sendikalara üye olma imkanı getirileceği noktasında kesinleşmiş bir iradeye Program içeriğinde yer verilmelidir.

6) Toplu Sözleşme Hakkının Kapsamı

Toplu sözleşmenin konu bakımından kapsamının mevcut mevzuatta yer alan sınırlayıcı çerçeve -fiili durumda gözetilerek- değiştirilmek suretiyle genişletileceği, çalışma şartları ile özlük hakları konularının da toplu pazarlık hakkı kapsamına alınmasıyla kamu görevlileri sendikacılığı düzleminin oluşturulacağı, Hükümet Programı'nda belirtilmelidir.

7) Kadrolu İstihdam ve Taşeron Uygulamasının Sonlandırılması

Kamu personel sisteminin iş güvencesi temelinde kadrolu istihdam odaklı, kamu görevlilerine güveni esas alan anlayışla kariyer ve liyakat odaklı olarak güçlendirileceği, kamu hizmetleri alanında asli ve süreklilik niteliğinin asıl, geçici faaliyet kurgusunun istisna olduğu anlayışıyla “geçici personel” ve “sözleşmeli personel” istihdamına kısmen yer verileceği, kamu hizmetleri alanında “taşeron çalıştırma” uygulamalarının bütünüyle sona erdirileceği, Hükümet Programı'nın içeriğinde kamu personel sistemine yönelik temel hedefler olarak ifade edilmelidir.

8) Sivil Toplumunu Paydaş Kabul Etme ve Hesap Verebilirlik

Sivil anayasa ve sivil siyaset gibi son on yıllık sürecin iki anahtar kavramının arka planını oluşturan “sivil toplum” paradigması ve “katılımcı demokrasi” uygulamaları kapsamında, konfederasyon ve sendikaların hem sorunların teşhisinde hem de çözümlerin tespitinde gerek yasama organının, gerek yürütme erkini gerekse idarenin paydaşı olarak görüleceği, bu şekilde “hesap sorma” ehliyetine sahip bir toplumun oluşmasına ve “hesap verme” iradesine sahip devlet aygıtının şekillenmesine imkan sağlanacağı Hükümet Programı’nda mutlaka ifade edilmelidir.

9) Merkezi Yönetim Bütçesinin Hazırlanmasında Katılımcılık

Merkezi Yönetim Bütçesi’nin temelinde bir sosyal politika argümanı olduğu kabul edilerek, çalışma hayatının emek tarafında yer alan örgütlere Bütçenin hedefleri, içeriği ve bütçe büyüklüğünün kurumlara ve konulara göre paylaşılması noktasında görüş, eleştiri ve değerlendirme imkanı sağlanacağı, Hükümet Programında mutlaka ifade edilmelidir.

10) Demokratik Sosyal Hukuk Devleti-Ekonomik Sosyal Konsey

Milletlerin ayakta kalmasının “güçlü devlet kurmakla”, devletlerin ayakta kalmasının ise “adil devlet olmakla” mümkün olduğuna yönelik tarihi tecrübeden hareketle “demokratik sosyal hukuk devleti” içeriğinin ve işleyişinin şekillendirilmesinde Ekonomik ve Sosyal Konsey gibi katılımcılık aparatlarının etkili bir şekilde kullanılacağı, **Hükümet Programında temel bir duruş olarak ortaya konmalıdır.**

11) Terörle, Paralel Yapıyla Mücadele ve Çözüm Süreçleri

Toplumsal sözleşme niteliğinde bir anayasa yapma hedefinin vazgeçilmez unsurlarından ikisinin “kalıcı ve etkin kamu düzeni” ve “bütün kesimlerin katkı sunduğu toplumsal huzur ve barış” olduğu gerçeğinden hareketle ve sayet zeminleriyle, devlet içinde kendilerine mahsus egemenlik alanı oluşturma çabasına girişen paralel yapılarla, terörle, terör örgütleriyle, terörü destekleyen yapılarla mücadelelenin devamı ile birlikte ötekileştirici devlet suçlamasına malzeme yapılan bütün zeminlerin temizlenmesi doğrultusunda geçmiş dönemlerde hayata geçirilen “Çözüm Süreci” başta olmak üzere Alevi ve Roman vatandaşların beklentilerinin karşılanması, mağduriyetlerinin giderilmesi hedefli, ortak akıl ve ortak sorumluluk temelli süreçlerin olabilecek en kısa sürede istenilen sonucu üretmesinin sağlanacağı, Hükümet Programı’nda yer almalıdır.

12) Vesayet Dönemi İzlerinden Arınma

Vesayet dönemi düzenlemelerinin ve vesayet ihtimalinin tamamıyla sona erdirilmesi için 12 Eylül ve 28 Şubat’tan kalan antidemokratik uygulamaların tümüyle sonlandırılacağı yönünde iradeye, Hükümet Programı’nda yer verilmelidir.

13) Yargı Reformu

Yargı sistemine ve yargı erki organizasyonuna yönelik kapsamlı bir reform yapılması hedefine, ön içeriğiyle birlikte Hükümet Programı’nda yer verilmesi uygun olacaktır.

14) İstihdam-Büyüme İlişkisi/Ar-Ge ve İnovasyon

İstihdam ve büyüme arasında kalıcı bir ilişki

kurulması, milli gelirin ihracat destekli artması, katma değeri yüksek ürünler ile ileri teknoloji kapsamında ürün gamı oluşturulması için AR-GE ve inovasyon alanına dönük kapsayıcı ve gelecek öngörülü bir perspektif, Hükümet Programı'nda deklare edilmelidir.

15) Manevi Kalkınma/Ahlakilik Temelli Eğitim Paradigması

Bireysel ve toplumsal kişisel gelişim ve manevi kalkınma noktasında ahlakçı birey ve toplum yerine ahlaklı birey ve ahlaklı toplum hedeflerine yönelecek şekilde ahlak eğitiminin hem ilk hem de orta öğretimde temel bir referans ve hedef alanı olarak belirleneceği, eğitim sisteminin "insan ve güzel ahlak" arasındaki vazgeçilmez ilişki üzerinden yeniden tesis edileceği vurgusu, Hükümet Programı'nda kesin bir şekilde dile getirilmelidir.

16) Eğitimde Orta Kalite Tuzağı Riski ve Yeni Bir Sıçrama

İnşa döneminin iki önemli bileşeni eğitim ve kültürdür. Eğitim alanında, eğitim felsefesi ve paradigması noktasında gerçekleştirilen değişim ve gelişim hedefleri yanında eğitim hizmetlerini sunan kurum ve kuruluşlara yönelik dönüşüm süreçleri büyük oranda gerçekleştirilmiş olmasına rağmen bu alana dair istenilen sonuç verilerine ulaşamamıştır. Bu durum, eğitimde orta kalite tuzağına düşme riskinin varlığına işaret etmektedir. Bu çerçevede, eğitim politikalarının belirlenmesi sürecinden uygulama sürecine kadar bütün evrelerde ve eğitim alanına dair bütün öznelerde orta kalite tuzağı riski farkındalığı oluşturulmalı ve bu riskin bertarafına ve bu alana dair sıçramaya dönük olarak paydaşlarla birlikte yeni bir yol haritasının ortaya konacağı Hükümet Programı'nda mutlaka ifade edilmelidir.

17) Kültür Politikalarında

Milli Perspektif- Milli Kültür Strateji Belgesi

Kültür alanındaki donuk ve stabil yapının ortadan kaldırılması, gerek birey, gerek toplum, gerekse millet bazlı bir kültür politikası veri ve hedef alanı belirlenmeli, milli kültürün ve buna ilişkin tarihi birikimin yeni dönemde itici güç haline gelmesine de imkan verecek şekilde "milli kültür strateji belgesi" ve buna ilişkin "eylem planı" oluşturulacağı noktasında bir irade Hükümet Programında yer almalıdır.

B) HÜKÜMET PROGRAMINDA ÇALIŞMA HAYATI-KAMU GÖREVLİLERİ SENDİKACILIĞI-KAMU PERSONEL SİSTEMİ KAPSAMINDA YER VERİLMESİNİ ÖNEMSEDİĞİMİZ KONU BAŞLIKLARI

1) Kamuda İş Güvenceli İstihdam Temel Kural Olmalı

Kamu görevlilerinin iş güvencesinin tartışıldığı, tartışılacağı ya da sona erdirileceği algısı uyandıracak kavram, içerik ve hedefler kesinlikle Hükümet Programı'nda yer almamalıdır.

2) Rotasyon Yargı ve Güvenlik Görevlileri Dışında Uygulanmamalı

Kamu görevlilerinin hizmet sorumluluğu ve kamu hizmetinin kâr odaklı olamayacağı anlayışıyla bağdaşmayacak performans değerlendirme, ödüllendirme ve ceza sistemi gibi aparatların kamu personel sistemine ekleneneceği yönünde kaygı üretecek tasarımlar, (performans, rotasyon vb) tasarımlar ve değişiklik çerçevesi gibi unsurlar Hükümet Programında kesinlikle olmamalıdır. (Mevcut durumda yürürlükte bulunan rotasyon uygulamaları kaldırılmalı ve performansla dayalı ücret sistemi düzenlemeleri bu kapsamda şekillendirilmelidir)

3) Kamu Görevlileri Hedef Gösterilmemeli

Kamu görevlilerinin ve mevcut kamu personel sisteminin Türkiye'nin büyümesine, gelecek projeksiyonunu şekillendirmesinde engelleyici işlev gördüğü, mevcut yapının "hantal devlet" kurgusunu oluşturduğu gibi doğrudan kamu görevlilerini hedef alan beyan ve değerlendirmelere kesinlikle Hükümet Programında yer verilmemelidir.

4) Kamu Görevlilerinin Gelir Vergisi Mağduriyeti Giderilmeli

Kamu görevlilerinin gelir vergisi uygulaması (gelir vergisi oranları ve matrahı) dolayısıyla yılı içerisinde yaşadıkları maaş kayıplarının giderilmesi amacıyla oran sabitliği, matrah yükseltilmesi ya da gelir vergisi nedeniyle oluşan kaybın kamu işvereni tarafından telafi edilmesi yöntemlerinden birisi kullanılmak suretiyle giderileceği hususu Hükümet Programında ifade edilmelidir.

5) Kamu Görevlilerinin Kadroya Geçirilmesi

4/C ve 4/B kapsamında istihdam edilen kamu görevlileri ile kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan ve yürüttükleri görevler itibariyle kamu görevlileriyle aynı işleri gören kamu işçilerinin memur kadrosuna alınması yönünde 3. Dönem Toplu Sözleşme'sinde varılan uzlaşmanın kısa sürede hayata geçirileceği, bunun yanında mevcut durumda kamu hizmetlerinde vekil, usta öğretici, ek ders ücreti karşılığı gibi isim ve yöntemlerle hizmet sunanların da kadroya geçirilmesi ve bu yöntemlere son verilerek sadece kadrolu istihdama dayalı kamu personel sistemi oluşturulacağı, Hükümet Programında belirtilmelidir.

6) Fiili Hizmet Zammı Beklentileri Karşılmalı

Fiili hizmet zammından yararlanan kamu görevlilerinin kapsamının artırılmasına dönük çalışmanın ivedilikle başlatılacağı ve en kısa sürede yasal düzenlemenin yürürlüğe konulacağı, Hükümet Programı'nda mutlaka ifade edilmelidir.

7) Ek Göstergeler ve İşçilikte Geçen Süreler

Ek göstergelerin arttırılması noktasında haklı beklenti içerisinde bulunan kamu görevlilerinin ek göstergelerinin artırılmasına, işçilikte geçen sürelerin kazanılmış hak aylığında ve emekli aylığı ve ikramiyesinde değerlendirilmesine dönük çalışmaların ivedilikle başlaması hususu, Hükümet Programı'nda vurgulanmalıdır.

8) Cuma Namazı İçin Öğle Arası İzni Artırılmalı

Kamu görevlilerinin Cuma namazı konusunda yaşadıkları/yaşayabilecekleri sıkıntıların giderilmesini amaçlayan ve 3. Dönem toplu sözleşmesinde yer verilen Cuma günü öğle arası (çalışmaya ara verme) süresinin Cuma namazı vaktini de içine alacak şekilde belirlenmesi noktasında imkan sağlayan hükmün gereğinin ivedilikle yapılacağı iradesi, Hükümet Programı içeriğinde ifade edilmelidir.

9) Ek Ödemelerin Emekli Maaşına Yansıtılması

Kamu görevlilerinin hemen hemen bütününde maaş ve ücretlerin azımsanmayacak tutarını oluşturan ek ödemenin, emekli maaşının hesaplanmasında dikkate alınacağı Hükümet Programı'nda belirtilmesi uygun olacaktır.

10) Kamu Personeli Danışma Kurulu Uzlaşmaları Hayata Geçirilmeli

Geçmiş dönem Kamu Personeli Danışma Kurulu'nda uzlaşmaya varılan ve büyük bir bölümü için kanun tasarısı taslağı da hazırlanmış olmasına rağmen çeşitli nedenlerle sonuçlandırılmayan;

- Disiplin cezalarının affına ilişkin yasal düzenleme yapılması,
- Yardımcı hizmetler sınıfında görev yapan personelin de ek göstergeden yararlandırılması ve mevcut ek gösterge oranlarının artırılması,
- Kadın istihdamının artırılması ve kadın kamu görevlilerinin pozitif ayırimcılık kapsamında dezavantajlı konumdan çıkarılmasına imkan sağlamak amacıyla

Doğum Yardımı Ödeneği;Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı kapsamında anneye yapılacak doğum yardımı yanında kamu görevlilerine (çoğul gebelik halinde bu yardım her çocuk için ayrı ödenmek kaydıyla) 657 sayılı Kanunun 207'nci maddesi gereği de 793,08-TL doğum yardımı ödeneği ödenmesi,

Kreş Yardımı Ödeneği; Kamu kurum ve kuruluşlarına ait işyerlerinde, bünyelerinde görev yapan kamu görevlilerinin zorunlu eğitim çağına girmemiş çocuklarına yönelik kreş hizmeti sunulması, kreş hizmeti sunul(a)mayan işyerlerinde görev yapan kamu görevlilerine, kreş hizmetinden faydalanacak her çocuk için; Büyükşehir kapsamındaki illerde 300 TL, diğer illerde 250 TL kreş yardımı ödeneğinin aylıklarıyla birlikte ödenmesi,

Evlilik Yardımı; Evlilik yardımının herkes için uygulanacak olması olumlu bir düzenleme olurken, evliliğe ilişkin devlet destekli çeyiz

hesaplarının açılacak olmasından çok daha önce Memur-Sen'in Toplu Sözleşme talepleri arasında yer verdiği evlenme yardımı ödeneğinin hayatın gerçeklerine uygun olarak verilmesi,

Süt İzni; Kadın kamu görevlisine doğum sonrası analık izin süresi bitimi tarihinden itibaren verilen süt izinlerinin; ilk 12 ay günde 4 saat, sonraki altı ay 3 saat, bunu takip eden son altı ayda 2 saat olmak üzere çocuğunu emzirmesi ve çoğul gebelik halinde her çocuk için belirtilen sürelerin yarısı oranında artırılması,

d) **Aile Yardımının Artırılması;** Kamu görevlilerinin yararlandığı aile yardımı tutarının iki katına çıkarılması,

e) Yıllık izinlerin iş günü esasına göre düzenlenmesi,

f) Kadroya geçirilen sözleşmeli personele getirilen 5 yıllık kurumlar arası nakil yasağının kaldırılması

g) **Fazla çalışma ücreti ve istihdam;** Fazla çalışmaların geçici olması halinde ücret veya izinle karşılanması, süreklilik arz etmesi durumunda ise istihdam artışı yoluna gidilmesi konularının ivedi olarak çözüme kavuşturulması hususlarını karşılayacak irade ve ifade, Hükümet Programı'nda yer almalıdır.

11) Gençler ve Genç Kamu Görevlileriyle İlgili Olarak;

a) Üniversiteyi kazanmış her genç için barınma ihtiyacı ile üç öğün yemek maliyetinin devlet tarafından karşılanması, üniversite öğrencilerine akademik yılın başlangıcında ders kitapları için -ilgili bölümlerin ders kitabı maliyeti dikkate alınarak- 300 ila 500 TL arasında karşılıksız destek sağlanması,

b)Üniversite öğrencilerinin tamamına burs

ve kredi imkânı sağlanması ve ikinci öğretim harçlarının kaldırılması,

c) Öğrenim kredisinin ilgili öğrencinin istihdam edilmesi/iş sahibi olmasından sonra tahsil edilmesi,

d) Bilim, kültür, sanat ve spor alanında bireysel olarak öne çıkan öğrencilere verilecek destekler arttırılarak, teşvik noktasında çalışmalar yapılması,

e) Birden fazla çocuğu eğitim gören ailelerin eğitim masraflarına devletin ortak olması ve karşılıksız burs verilmesi,

f) Üniversiteyi yeni kazanmış öğrenciler için başarı ödülü olarak bir defaya mahsus para ödülü verilmesi, kitap satın almak için kullanılacak indirim kartları verilmesi

g) Madde bağımlılığına karşı etkin mücadele verilmesi, madde bağımlılığı riskine karşı gençlerin ve ebeveynlerin farkındalıklarının arttırılması,

h) Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yönetim ve gözetiminde Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının koordinesi sağlanarak her mahallede gençlik evi kurularak özellikle sanat, kültür, bilişim alanlarında sosyal çalışmacılar ve rehber eğitimcilerce hizmet verilmesi,

i) Gençlerin internet ve sosyal medya bağımlılığı riskine karşı bilinçlendirilmesi,

ii) Suça itilmiş çocuk ve gençlerin ıslah evlerinde sosyal hayata adaptasyonu noktasında gerekli sosyal hizmetlerin sağlanması ve istihdam edilebilir niteliklerin kazandırılması,

j) Asgari ücretli çalışanların ücretlerinin iyileştirilmesi yanında çocuk ve öğrenci sayısına göre gerek sosyal haklar gerekse nakdi destek noktasında ayrıcalıklar tanınması,

k) Çocuk işçiliğe yönelik sıfır tolerans anlayışının devam ettirilmesi,

l) Gençlerin kamuda kariyer ve liyakat noktasındaki hedeflerine ulaşmasını hızlandıracak düzenlemeler yapılması, yararlandıkları hizmet içi eğitim ve kursların kapsamının ve sayısının artırılması

hedeflerinin hayata geçirilmesi noktasında kararlılık ve tutarlılık oluşturacak içeriklerin Hükümet Programı'nda yer almasına azami özen gösterilmelidir.

12)Engelli Kamu Görevlileriyle İlgili Olarak;

a) Kamuda üst düzey engelli bürokratların sayısının artırılması, (bu doğrultuda bir bakan yardımcısının engelli olması vb.)

b) Kamuda Hizmetli kadrosunda çalışan ve büyük sıkıntıları bulunan 12.337 engellinin kadrolarının memur kadrosuna dönüştürülmesi

c) Motorlu taşıt alımlarında KDV'den de muaf tutulması

yönünde doğrudan sonuç üretecek, pozitif ayırmacılık ve dezavantajlı grupların korunması noktasındaki hassasiyeti somutlaştıracak bir çerçevenin Hükümet Programı'nda yer alması uygun olacaktır.

13) Emekli Kamu Görevlileri ve Diğer Emeklilerle İlgili Olarak;

a) Emekliler için TOKİ'nin düşük fiyatlı ve düşük taksitli konut edinme imkanı sağlaması,

b) Eşi çalışmayan kamu görevlisi emeklilerinin de aile yardımından yararlandırılması,

c) Kamu görevlisi emeklileri ile işçi emeklileri arasındaki emekli maaşı farklılığının giderilmesi,

Hükümet Programı'nın, toplumun bütün kesimlerinin beklentilerini dikkate alarak hazırlandığı algısını kuvvetlendirecektir.